

YABANCI GERÇEK KİŞİLERE AİT TAŞINMAZ MALLARIN TASFİYESİ

Ar. Gör. Fügen SARGIN (*)

1. TÜRK YABANCILAR HUKUKUNDA TASFİYİYİ GEREKTİREN DURUMLAR VE TASFİYENİN KAPSAMI

A. Malların Tasfiyesine İlişkin Hükümler Hakkında Ön Açıklamalar

Yabancı gerçek kişilere ait taşınmaz mallarla, Türk Vatandaşlığı Kanununda belirlenen sebeplerden biriyle Türk vatandaşlığını kaybederek yabancı statüsüne giren gerçek kişilerin sahip oldukları taşınmaz mallar, bu özel durumları nedeniyle, kanunda açıkça tasrih edildiği halde tasfiye edilmektedir.

(*) A.Ü. Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

- (1) Milletlerarası antlaşmalar gereğince yapılması sözkonusu olan tasfiye, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Tasfiye hükmü içeren tek antlaşma, "Option" (hıyar) hakkını Suriye ve Lübnan vatandaşlığı lehine kullanılarak Türk vatandaşlığından ayrılanların, Türkiye'deki mallarının tasfiyesini zorunlu kılan "Türkiye ile Suriye Arasında Arazi Mesailinin Kat'i Surette Hallini Mutazammın Antlaşma"dır. Antlaşmayı tasdik eden 30.6.1939 Tarihli ve 3658 sayılı Kanun için bkz. RG. 4.7.1939, S. 4249; Antlaşmaya göre tasfiye edilecek bu mallar üzerindeki tasarruf hakkı 1062 sayılı Makabele Bilmisil Kanunu çerçevesinde sınırlandırılmış ve bu malların idaresi Hazineye bırakılmış bulunmaktadır. Adı geçen tedbirler halen devam etmekte olduğundan, bu kişilere ait malların tasfiyesi henüz gerçekleşmemiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. "Türkiye'deki Suriye'lilere Ait Gayrimenkullerin Ahara İpotek ve Ferağ Edilmemesi Hususundaki 13.1.1939 tarih ve 2/10250 sayılı Kararname": Özmen, İhsan/Asyalı, Selami: **Hatay İli ve Suriye Uyruklularla İlgili Mevzuat**, Adana 1972, sh. 33; 14.2.1942 Tarih ve 2/17317 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: Özmen/Asyalı, age., sh. 35; 18.11.1957 Tarih ve 4/9697 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: Özdemir, Şükrü; **Yargıtay Örnek Kararları ile Gayrimenkul Miras Da-**

Türk Yabancılar Hukuku ile ilgili mevzuat hükümleri incelendiğinde, bu hükümlerden bazılarının, belirli bazı şartların varlığı halinde, yabancılara ait taşınmaz malların tasfiye edilmesini öngören açık bir ifadeye yer verdiği görülmektedir. Ancak, tasfiye ifadesine yer veren bu hükümlerden hiç biri tasfiyenin ne suretle yapılacağını veya hangi hükümlere tâbi olacağını belirleyen bir muhtevaya sahip değildir. Aynı şekilde, ilgili kanun hükümleri gereğince yapılacak tasfiyenin şekil ve şartlarını genel olarak düzenleyen ayrı bir hukuk kuralı da mevcut değildir.

Türk Vatandaşlığı Kanunu hükümleri çerçevesinde Türk vatandaşlığını kaybederek yabancı statüsüne giren kişilerin mallarının hangi hallerde tasfiye edilebileceği açıkça öngörülmüş olmakla beraber, bu Kanunda da tasfiye makamı dışında tasfiyenin nasıl yapılması gerektiğini gösteren genel bir hüküm bulunmamaktadır.

Tasfiye biçiminden ve sonuçlarından açıkça bahsedilmemiş olmasına rağmen, tasfiye bir "el koyma" niteliği taşımamaktadır. İlgili maddelerin çoğunda elde edilen bedel hakkında açıklık getirilmiş olması, yapılan tasfiyenin el koyma niteliğini belirlemek açısından önemlidir. Nitekim, iptal çıkarma, kaybettirme hallerinde Hazine tarafından yapılan tasfiye sonucunda elde edilen bedellerin, ilgili nam ve hesabına millî bir bankaya (2) yatırılacağı, TVK'nun 33. ve 35. maddelerinde hükme bağlanmıştır. TVK'nun 25. maddesinin (g) bendinde belirlenen sebeplerle Türk

vaları ve Yabancıların Mülk Edinmeleri. Ankara 1986, sh. 690; "Suriye Uyuşuklarının Mallarının Tesbiti ve Bu Mallara El Konulması Hakkında Yönetmelik" in yürürlüğe konması hakkında 1.10.1966 Tarih ve 6/7104 sayılı Kararnane: RG. 17.10.1966, S. 12428; "Suriye Uyuşuklu Özel ve Tüzel Kişilerin Hazinece El Konulan Mallarının İdaresi Hakkında Yönetmelik" in yürürlüğe konması hakkında 25.9.1967 Tarih ve 6/8890 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: RG. 6.11.1967, S. 12743; "Suriye Uyuşuklarının Malları üzerine Konan Kısıtlayıcı Tedbirlerin Kısmen Kaldırılması Hakkındaki 26.2.1971 Tarihli Protokol": Özmen/Asyalı: age., sh. 60-61; "Hataydaki Metrüt Malların Tasfiyesi Hakkında 18.12.1941 Tarihli Talimatname": Millî Emlâk Umumî Tebliğleri, 1941, Sıra No: 579 (mükerrer), sh. 626-627.

- (2) Millî banka terimi, 3182 sayılı ve 25.4.1985 Tarihli Bankalar Kanununun 3. maddesinde tanımlanmıştır: "Türk Kanunlarına göre kurulan, sermayesi Türk parası olarak konulan ve sermayesinin çoğunluğu ile yönetim ve denetimi Türklere ait olan banka"dır.: RG. 2.5.1985, S. 18742.

vatandaşlığını kaybeden kişilerin mallarının tasfiyesinden elde edilen bedellerin ilgili nam ve hesabına millî bir bankaya yatırılması gereği, bu maddenin 35. maddenin I. fıkrasına yaptığı atıfla düzenlenmiş olmaktadır.

Tapu Kanununun 36. maddesi taşınmaz malların tasfiye ile bedele çevrileceğinden bahsetmekle yetinmiş olmasına rağmen, bu madde çerçevesinde yapılacak tasfiye sonucunda elde edilecek bedelin ilgili kişiye iade edileceği kanısına varılacaktır. Zira, bu halde önemli olan, kişinin Bakanlar Kurulunun izni olmadığı takdirde, anılan bölgede taşınmaz mal maliki olmasını önlemektir. 36. madde, kişinin miras hakkını yasaklayan ya da engelleyen bir hüküm değildir. O halde, miras yoluyla edinilen bu malların Kanunun kısıtlayıcı 36. maddesi hükmü uyarınca tasfiye edilmesi durumunda, elde edilen bedelin ilgiliye iadesi ile, miras hakkının konusu taşınmaz mal olmaktan çıkarak, bu malın satışından elde edilen bedel olmaktadır. Bedelin ilgiliye iadesi, tasfiye ile miras hakkını bağdaştırmanın en uygun yoludur.

Tasfiye şekil ve şartlarını belirleyen açık bir hükmün bulunmaması nedeniyle, tasfiyenin hangi esaslar dairesinde yapılacağı çıkarılan idarî talimatlar ile tesbit edilmiş bulunmaktadır. Söz konusu idarî talimatlar ile, tasfiyeye neden olan sebepler göz önüne alınarak değişik tasfiye şekilleri belirlenmiştir. Bu nedenle tasfiyenin hangi kanun çerçevesinde yapılacağını belirlemeden önce; tasfiyeye yer veren çeşitli hükümlerden kısaca bahsetmekte yarar vardır.

B. Tasfiyeyi Gerektiren Durumlar

1. Köy Kanunu

442 Sayılı Köy Kanununun 87. maddesine göre, "Türkiye Cumhuriyeti tâbiyetinde bulunmayan gerek şahıslar, gerek şahıs hükmünde olan cemiyet ve şirketlerin (eşhası-ı hususiye ve hükmiye) köylerde arazi ve emlak almaları memnudur"(3).

(3) Kanunun 87. maddesi hükmü, tasfiyeden bahsetmekle beraber, doktrinin çoğunluğunca desteklenen uygulamaya göre, kanunî miras yoluyla köy sınırları içinde taşınmaz mal edinmenin mümkün olduğu kabul edilmekte; ancak, önce ilgili adına tapuda intikal işlemleri yapılmakta, sonra malın tasfi-

2. Tapu Kanunu

Tapu Kanununun 36. maddesinde belirtildiği üzere, yabancı gerçek kişiler, bir köye bağlı olmayan müstakil çiftliklere ve köy sınırları dışında kalan arazinin 30 hektardan çoğuna, kanunî miras istisna olmak kaydıyla, ancak Bakanlar Kurulunun izni ile sahip olabileceklerdir. Aynı şekilde, adı geçen müstakil çiftlikler ve arazinin 30 hektardan fazlasının vasiyet veya mahsup mirasçı sıfatıyla iktisabı da yine Bakanlar Kurulunun iznine bağlanmıştır. Söz konusu izin alınmadığı takdirde, müstakil çiftliğin tamamı ile, arazinin 30 hektardan fazla olan kısmı tasfiye suretiyle bedele çevrilecektir.

3. Türk Vatandaşlığı Kanunu

a. Türk Vatandaşlığını Çıkarma Kararı ile Kaybedenler

Kanununun 26. maddesi gereğince Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin, Türkiye'de bulunan mallarının Hazinece tasfiye edileceği ve tasfiye sonucunda elde edilecek bedellerin, ilgilinin nam ve hesabına millî bir bankaya yatırılacağı, aynı Kanununun 35. maddesinde hükme bağlanmıştır. 35. maddede ayrıca, çıkarma kararı aleyhine Danıştaya başvurulduğu takdirde tasfiyenin dava sonuna bırakılacağı da belirlenmiş bulunmaktadır.

b. Türk Vatandaşlığını Kaybettirme Kararı ile Kaybedenler

TVK'nun 26. maddesinde çıkarma müeyyidesine tâbi kılınan, Türkiye'nin iç ve dış güvenliği ile, kanununun suç saydığı şekilde iktisadî veya malî güvenliği aleyhine faaliyette bulunma fiili, TVK'nun 25. maddesine, 13.2.1981 Tarihli ve 2383 Sayılı bir Kanun (4) ile eklenen (g) bendi ile, aynı zamanda vatandaşlığı "kaybettirme" sebebi haline gelmiş bulunmaktadır.

TVK'nun 25. maddesinde, sıkıyönetim ve olağanüstü haller-

(2) yesi cihetine gidilmektedir. Bu nedenle, 87. maddenin de bu bölümde zikredilmesi gerekir. Bu konu, ileride ayrıntılı biçimde izah edilecektir.

(4) RG. 17.2.1981, S. 17254.

de (g) bendi hükümlerine göre Türk vatandaşlığını kaybedenler hakkında 35. maddenin I. fıkrası hükmünün uygulanmasına karar verilebileceği de öngörülmüştür. Buna göre, Bakanlar Kurulu, takdir yetkisine bağlı olarak, Türk vatandaşlığını bu bent uyarınca kaybeden kişinin mallarının tasfiyesine karar verebilecektir (TVK. md. 25/II. fık.).

c. Türk Vatandaşlığını İptal Kararı ile Kaybedenler

Türk vatandaşlığı iptal edilen kişilerin malları, kural olarak tasfiye edilmez. İlgilinin mallarının tasfiyeye tâbi kılınabilmesi için, Bakanlar Kurulunun tasfiyeyi gerekli bulması ve bunu iptal kararında açıkça belirtmesi lâzımdır.

TVK.nun 33. maddesinde yer alan tasfiye hükmü aynen şöyledir: "Vatandaşlığı iptal edilenlerin mallarının tasfiyesi ile kendilerinin sınırdışı edilmeleri lüzumlu görüldüğü takdirde bu husus iptal kararında belirtilir. Bu gibiler en geç bir yıl içinde Türkiye'deki mallarını tasfiye ...etmek zorundadır".

Çıkarma ve kaybettirme kararları ile vatandaşlığın kaybı hallerinde olduğu gibi, vatandaşlığa alınma kararının, önemli hususların gizlenmesi ve yalan beyanda bulunulması nedeniyle iptali haline de Damıştaya başvuru, tasfiyenin dava sonuna bırakılmasına neden olacaktır (TVK. md. 33/III. fık.).

4. Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu (5)

2565 sayılı bu Kanunda da, gerekli görülen hallerde, yabancı gerçek kişilere ait taşınmaz malların tasfiyesini sağlayan hükümler yer almaktadır. Kanun, askerî yasak bölge veya güvenlik bölgesi olarak tayin edilecek alanların sınırları dahilinde kalan taşınmaz malların tasfiyesini mümkün hale getiren hükümler ihtiva etmektedir.

a. II. Derece Kara Askerî Yasak Bölgeleri

Kanunun belirlediği biçimde, II. derece kara askerî yasak bölge ilan edilen yerlerde, yabancı gerçek ve tüzel kişilerin yeniden

(5) 18.12.1981 Tarih ve 2565 Sayılı Kanun: RG. 22.12.1981, S. 17552.

taşınmaz mal edinmeleri mümkün değildir (md. 9/(b)). II. derece askerî yasak bölge ilan edilen alanlarda daha önceden edinilmiş yabancılara ait taşınmaz malların tasfiyesi ise, Bakanlar Kurulunun takdir yetkisine konu edilmiştir. Zira, Kanununun 9/(b) maddesine göre, yabancılara ait, bölgedeki taşınmaz malların tasfiyesine karar vermeye, tasfiye şekil ve şartlarını tesbite Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Bu husus Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliğinin 9/2. maddesinde de belirlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, Bakanlar Kurulu gerekli görürse, kendi belirleyeceği şekil ve şartlarla tasfiye kararı alabilecektir.

Kanun, aynı maddesinde, Türk soylu yabancılara dair bir istisna getirmiş bulunmaktadır. 25.9.1981 Tarih ve 2527 sayılı Kanun (6) hükümlerinden yararlanabilen Türk soylu yabancılar hakkında, bu bölgelerde yabancı gerçek kişilerin taşınmaz mal edinmelerini yasaklayan ve mevcut malların tasfiye edilebilmesi hususunu düzenleyen bir hüküm de ihtiva eden 9. maddenin ne şekilde uygulanacağı, Yönetmelik hükümlerine tâbi kılınmıştır (md. 9/II). Böylece, Türk soylu yabancıların, bu bölgelerde taşınmaz mal edinebilmeleri ve bu bölgelerdeki mevcut mallarının tasfiyesi hususunun, farklı bir statüye tâbi kılınması imkân doğmuş olmaktadır. Bu çerçevede, Türk soylu yabancıların taşınmaz mallarının tasfiye edilip edilmeyeceği Yönetmelik hükümleri ile belirlenecektir (7).

b. Askerî Yasak Bölgelere Yakın Olan veya Diğer Stratejik Nedenlerle Tesbit Edilecek Bölgeler

Askerî yasak bölgelere yakınlığı nedeniyle veya diğer stratejik nedenlerle tesbit edilecek bölgelerde, yabancıların taşınmaz mal edinemeyeceklerine ve izin almadıkça kiralayamayacaklarına, Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilebilecektir (TVK. md. 28. Yönet. md. 27).

- (6) Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş ve İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun: RG. 29.9.1981, S. 17473.
- (7) Türk soylu yabancılara, II. derece kara askerî yasak bölgelerinde uygulanacak esaslara ilişkin izinlerin, 2527 Sayılı Kanununun 3. maddesinde belirtilen izin süresince, yetkili komutanlığın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca verileceği, Yönetmeliğinin 9/13. maddesinde hükme bağlanmıştır.

Bu madde kapsamına giren bölgeler içerisinde yer alan yabancı tâbiyetli gerçek ve tüzel kişilere ait taşınmaz malların tasfiyesine karar verme, tasfiye şekil ve şartlarını belirleme konusunda, yine Bakanlar Kuruluna bir takdir yetkisi tanınmış bulunmaktadır (TVK. md. 29, Yönet. md. 27/3).

c. Tasfiyenin Kapsamı

Tasfiyeyi öngören çeşitli kanunlarda, tasfiyenin kapsamı açıkça belirtilmiştir. Bu konuda açıklayıcı bir hükmün bulunmaması, uygulamanın farklı yorum ve tutumlarına neden olmakta ve tasfiye edilecek malların tesbiti hususunda tereddütler yaratmaktadır. Bu nedenle, tasfiyenin kapsamının sınırlarını tayin etmek, tasfiyeye dahil edilecek malların belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır.

1. Türk Vatandaşlığının Çıkarma Kararı ile Kaybı Halinde

a. Mevcut Malların Tasfiyesi

TVK'nun 26. maddesi uyarınca, Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin malları TVK'nun 35. maddesinde açıkça belirlendiği üzere tasfiye edilir. Bu halde yapılması gerekli olan tasfiye çıkarma kararının zorunlu sonucudur. Bu konuda Bakanlar Kurulunun herhangi bir takdir yetkisi yoktur. Hakkında çıkarma kararı verilen kişinin malları bu karara bağlı olarak tasfiye edilir. Tasfiye Hazine eliyle yapılır. Hakkında çıkarma kararı verilmiş olan kişinin yurt dışında bulunuyor olması nedeniyle, tasfiyenin Hazine tarafından gerçekleştirilmesi mantığa uygundur. Söz konusu tasfiyenin bir vekil aracılığı ile yapılması suretiyle de vatandaşlıktan çıkarılan kişinin ülke dışında bulunmasının yaratacağı imkânsızlığın giderilebilmesi mümkün olmakla beraber; Kanun, bu hükmüyle, tasfiyenin vekil tarafından gerçekleştirilebilmesi ihtimalini ortadan kaldırmış olmaktadır (8).

Hakkında çıkarma kararı verilen kişinin Türkiye'de bulunan tüm taşınır ve taşınmaz malları tasfiye edilir. İlgiliye ait taşın-

(8) Göger, Erdoğan: **Türk Tâbiyet Hukuku**, B. 4, Ankara 1979, sh. 163 (Tâbiyet); Nomer, Ergin: **Vatandaşlık Hukuku**, B.8, İstanbul 1989, sh. 144.

maz malların tasfiye tarihine kadar işlemiş olan kiralari veya ec-rimisilleri de tasfiye kapsamına dahildir. Bu miktarlar, Hazine'ce tahsil edilerek ilgili namına millî bir bankaya yatırılacaktır (9).

Çıkarma kararı, kişisel sonuç doğurduğu ve dolayısıyla eş ve çocuklar hakkında hüküm ihtiva etmediği için (TVK. md. 34), eş ve çocuklara ait malların tasfiye kapsamına dahil edilmesi mümkün değildir.

b. Çıkarma Kararından Sonra Edinilen Taşınmaz Malların Tasfiyesi

Türk vatandaşlığından çıkarılan kişinin bu tarihten sonra Türkiye'de taşınmaz mal edinip edinemeyeceği konusu, ilgili maddelerin değişik yorumlanması nedeniyle, doktrinde farklı biçimlerde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu farklı görüşleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

aa. Hiç Bir Suretle Taşınmaz Mal Edinilemez

Çıkarma kararı ile Türk vatandaşlığını kaybederek, yabancı statüsüne giren kişinin yeniden taşınmaz mal edinmesi mümkün değildir. Vatandaşlığını çıkarma kararı ile kaybettikten sonra, yabancı statüsünü kazanmış olma, yabancıların Türkiye'de taşınmaz mal edinmelerine imkân vermez (10).

bb. İstisnaen Miras Yoluyla Taşınmaz Mal Edinilebilir

Vatandaşlıktan çıkarılanların yabancılara tanınan haklardan yararlanmaları söz konusu olmamakla birlikte, bu gibi kişilerin miras haklarından faydalanmaları mümkündür. Medenî Kanununun 520. maddesinde sayılan mirastan mahrumiyet sebepleri arasında da yer almayan çıkarmaya ilişkin Türk Vatandaşlık Hukuku sisteminde de bir hüküm bulunmadığından bu kişiler miras hakkına dayanarak taşınmaz mal edinebilirler (11).

(9) 20.3.1963 tarihli Millî Emlâk Genel Müdürlüğü genelgesinden, bu genelge için bkz. sh. 32-33.

(10) Bu görüş için bkz. Göger, (Tâbiyet), sh. 164.

(11) Berki, Osman Fazıl: *Devletler Hususî Hukuku C. I (Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku)*, B. 7, ankara 1970, sh. 24; Göger, (Tâbiyet), sh. 165.

cc. Taşınmaz Mal Edinme Hakkı Tasfiye Hükümleri Çerçevesinde Mevcuttur

aaa. Tasfiyenin Amacından Hareketle

Vatandaşlıktan çıkarılan kişinin yerleşmemek ve genel hükümlere tâbi olmak koşulu ile Türkiye'ye gelebilmesi imkânı gözönüne alındığında, bu gibilerin miras ya da temlik yoluyla edindikleri taşınmaz malların da tasfiyesi gerekir. Bunun aksini savunmak, TVK.'nun hükümleri itibariyle mümkün değildir. Zira, TVK.'nun 35. maddesindeki tasfiyenin amacı, vatandaşlıktan çıkarılan kişinin Türkiye'de herhangi bir zamanda yeniden malvarlığı edinmesinin önlenmesidir (12).

bbb. TVK. md. 35 Hükümü Gereğince

Türk vatandaşlığından çıkarılan kişiler, bu andan itibaren TVK. md..29 gereğince yabancı statüsüne dahil olacaklardır. Dolayısıyla, bu kişilerin Türkiye'de taşınmaz mal edinmeleri yabancılara tanınan haklar çerçevesinde mümkündür. Ancak, TVK. md. 29, TVK.'nun 35. maddesini saklı tutmuştur. TVK.'nun 35. maddesinde vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin mallarının tasfiyesi öngörülmektedir. Bu nedenle, vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin yabancı statüsü ile taşınmaz mal edinmeleri mümkündür; fakat, bu mallar tasfiyeye tâbidir (13).

dd. Genel Hükümler Çerçevesinde Taşınmaz Mal Edinilebilir

Kanununun 26. maddesine dayanılarak, Türk vatandaşlığından çıkarılan kişi, bu tarihten itibaren 29. madde gereği, kural olarak yabancı muamelesine tâbi kılınacaktır. Zira, genel bir hüküm niteliğinde olan 29. madde, TVK.'da belirlenen vatandaşlığın kaybı hallerinin tamamı için uygulama alanı bulur. Bu maddeye göre, vatandaşlıktan çıkarılan kişiler ikamet, taşınmaz mal edinme ve feragati... vs. konularda Türk kanunlarının yabancılara

(12) Uluocak, Nihal: **Türk Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul 1984, sh. 99 ve sh. 103.

(13) Tekinalp, Gülören: **Türk Yabancılar Hukuku**, B.3, İstanbul 1989, sh. 184; Nomer, age., sh. 144-145.

tanıdığı haklardan yararlanabileceklerdir. 29. madde, aynı zamanda 35. madde hükmünü de saklı tutmuştur. Saklı tutulan bu madde, Türk vatandaşlığından çıkarılmaya bağlanan özel sonuçları düzenler niteliktedir. Buna göre, vatandaşlıktan çıkarılan kişiler, Türkiye'de yabancılara tanınan haklardan ancak, kendileri hakkında öngörülen özel sınırlamalar da göz önüne alınarak yararlanabileceklerdir. Nitekim, 29. maddenin son cümlesinde, 35. maddenin saklı tutulması, bu sınırlama keyfiyetini açıkça belirtmektedir (14). 35. madde hükmünü saklı tutan bu kaydın amacı, kişilerin yabancı sayılmakla beraber, vatandaşlığını diğer yollardan kaybedenlere göre farklı bazı işlemlere tâbi tutulacaklarını göstermektedir. Eğer kanun koyucunun amacı, bu gibi kişileri mülkiyet ve miras hakkından yoksun bırakmak olsa idi, bunu diğer hususlarda yaptığı gibi 35. maddede açıkça belirtmesi gerekirdi. Böyle bir yola gidilmediğine göre, vatandaşlıktan çıkarılanların yeniden taşınmaz mal edinmelerine bir engel yoktur (15).

TVK'nun 35. maddesinin II. fıkrasında, vatandaşlıktan çıkarılanların çıkarma kararından sonra Türkiye'ye genel hükümlere tâbi olmak kaydıyla gelmelerine izin verildiğine göre, bu gibi kişilerin Türkiye'de buldukları sırada edindikleri her mal tasfiye etmek, vatandaşlıktan çıkarılanların genel olarak yabancı kavramının içinde mütalâa edileceği kesin olduğuna göre, Anayasa'nın "temel haklar ve hürriyetler yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir" diyen, 16. maddesine aykırılık teşkil edecektir (16).

ee. Görüşümüz

Türk vatandaşlığını, TVK. md. 26 gereğince vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemleri nedeniyle kaybeden kişiler, TVK'nun 29. maddesinde öngörüldüğü biçimde "yabancı" sıfatını kazanacak-

(14) Arat, Tuğrul: "Türk Vatandaşlığından İskat Edilen Kişilerin Mülkiyet ve Miras Hakları", AÜHFD., 1974, C. XXXI, S. 1-4, sh. 314-315.

(15) Fişek, Hicri: "Türk Vatandaşlığı Kanunu Açısından Vatana Bağlılıkla Bağdaşmayan Eylemler" Fadıl Hakkı Sur'un Anısına. Armağan, Ankara 1983, sh. 396-397 (Eylemler)

(16) Arat, agm., sh. 317-318.

lardır. Zira, TVK'nun 29. maddesi genel bir hükümdür ve TVK. nunda belirlenen vatandaşlığın kaybı hallerinin tamamı için uygulama alanı bulur. Kanun koyucu bunun aksini düşünmüş olsaydı, her kayıp hali için ayrı hüküm koymak ihtiyacını duyardı.

Anayasa ve Medenî Kanun hükümleri çerçevesinde kural, yabancı tebaa ile eşit işlem görmesi olarak belirlenmiştir ve bu kurala getirilecek istisnalar kanunda açıkça gösterilmelidir (AY. md. 16 ve TMK. md. 8).

Yabancı sıfatını böylece tesbit ettiğimiz Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin, Türkiye'de haklardan yararlanmaları da bu kapsamda değerlendirilecektir. Buna göre, Türk vatandaşlığını çıkarma kararı ile kaybedenlerin taşınmaz mal edinme hakları, diğer yabancılar için söz konusu olan düzenlemeler çerçevesinde ele alınacaktır. Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin taşınmaz mal edinmeleri konusunda, diğer yabancılardan farklı bir statü belirleyen açık bir kanun hükmü bulunmadıkça, bu hakkın elde edilmesi ve kullanılması, diğer yabancılarla aynı ilkelere bağlı olarak mümkündür. Böyle bir istisnaî hüküm tesbit edildiği takdirde, bu özel durumlu yabancılar farklı bir statüye tâbi olacaklardır.

Türk vatandaşlığını çıkarma kararı ile kaybeden bu kişilerin yabancı kapsamında olmakla beraber diğer yabancılardan farklı bir muameleye maruz kalmalarına neden olan, hakların kullanımını sınırlayıcı bir hüküm, TVK. md. 35'de yer almaktadır. Ancak, bu hüküm, çıkarma kararıyla Türk vatandaşlığını kaybeden kişinin mülkiyet ve miras hakkından yararlanmasını yasaklayan bir muhtevaya sahip değildir. Zira, 35. madde hükmünün, 29. madde hükmünü bu açıdan tamamiyle bertaraf eden bir mahiyeti yoktur. 29. madde, bu kişilerin haklardan yararlanmaları konusunda genel bir hüküm getirmektedir. 35. madde ise, bu genel hükme bir istisna getirerek, genel anlamda yabancı statüsüne dahil olan bu kişilerin bazı haklar ve uygulanacak işlemler bakımından, Türk vatandaşlığından çıkarılmış olma özel nedeninin bir gereği olarak farklı bir muameleye tâbi kılınmaların hükme bağlamıştır. 35. maddenin I. fıkrasında sözü edilen tasfiye, sadece mevcut malları esas almaktadır. Çıkarmanın özel sonuçlarından biri olan tasfiye ile, kişinin çıkarma kararına kadar bir Türk

vatandaşı olarak elde ettiği hakların sona erdirilmesi amaçlanmıştır. Tasfiye suretiyle, Türk vatandaşlığının sağladığı imkânlar sona erdirilmekte ve kişi tam manasıyla yabancı statüsüne dahil edilmektedir. Çıkarma, kişinin vatandaşı bulunduğu devlet ile olan hukukî ve siyasî bağın sona erdirilmesini ifade ettiğine göre, tasfiyenin dar yorumlanması bu amacın gerçekleşmesi için yeterli olacaktır.

35. maddenin I. fıkrası hükmü, yabancıların taşınmaz mal edinme haklarını ortadan kaldıran bir muhtevaya sahip bulunmadığı gibi, edinilen her taşınmaz malın tasfiyeye tâbi tutulacağını gösteren bir ifadeye de sahip değildir. Maddenin bu şekilde bir sınırlandırma getirdiğinin kabulü için, söz konusu kısıtlanmanın açıkça ifade edilmiş olması gerekirdi. Oysa, maddede ne mülkiyet ve miras hakkını ortadan kaldıran, ne de tasfiyenin vatandaşlığın kaybindan sonra edinilecek malları da kapsayacağını açıklığa kavuşturan bir ibare bulunmaktadır. AY. md. 16 ve Tapu Kanunu md. 35'de öngörüldüğü biçimde, kanun şeklinde bir tasarruf ile sınırlandırılmış olmadıkça, yabancıların haklarının kısıtlanması mümkün değildir. Aynı şekilde, mevcut sınırlayıcı kanunî hükümlerin kıyasen yorumlanmak suretiyle kapsamının genişletilmesi de, bu madde hükümleri uyarınca kanunla sınırlama ilkesine ters düşer.

Ayrıca, vatandaşlıktan çıkarılanların sadece kanunî miras haklarının bulunduğu, bu kanun hükmü karşısında savunulamaz. Bu hüküm esas alınarak, ya bu kişilerin mülkiyet ve miras hakkının hiç bulunmadığı kabul edilebilir ki, bu görüş AY. md. 16 ve Tapu K. md. 35'e aykırıdır; ya da sadece mirasla sınırlamaksızın tüm iktisap biçimleri ile taşınmaz mal edinme hakkı kabul edilebilir. Zira, vatandaşlıktan çıkarılanların sadece miras yoluyla taşınmaz mal edinebilmelerini öngören bir kanun hükmü yoktur. Bu halde de, tasfiyenin, çıkarmadan sonra edinilecek malları da kapsadığı kabul edilebilir. Ancak, bu kanunî hükmün genişletilerek uygulanması anlamını taşıyacağından, daha önce de ifade edildiği üzere, AY. md. 16 ve Tapu K. md. 35'in ihlâli söz konusu olacaktır.

O halde, mevcut malların tasfiyesini öngören bu özel durum dışında vatandaşlıktan çıkarılan kişi, yabancı statüsüyle 29.

maddenin kapsamı dahilindedir ve bu kişiler karşılıklı olmak ve kanunî sınırlayıcı hükümlere riayet etmek kaydıyla genel hükümler çerçevesinde Türkiye'de yeniden taşınmaz mal edinebilirler.

Ancak, uygulamada Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin sadece miras haklarının bulunduğu kabul edilmekte ve miras yoluyla intikal eden malları, md. 35 hükmü gerekçe gösterilerek tasfiyesi cihetine gidileceği kaydedilmektedir (17).

2. Türk Vatandaşlığının Kaybettirme Kararı ile Kaybı Halinde

a. Mevcut Malların Tasfiyesi

Kural olarak, Türk vatandaşlığını TVK'nun 25. maddesinde sayılan nedenlerden biriyle kaybeden kişilerin mallarının tasfiyesi söz konusu değildir. Bununla beraber, Kanun, bir halde kişinin mallarının kaybettirme kararına bağlı olarak tasfiyesini öngörmüştür. Türk vatandaşlığının 25. maddesinin (g) bendi uyarınca kaybeden kişilerin malları hakkında TVK. md. 35/I. fıkrası hükümlerinin uygulanabileceği hükme bağlanmıştır (TVK. md. 25/II. fık.). Ancak, fıkra tasfiyeyi, (g) bendine göre verilecek kaybettirme kararının zorunlu sonucu olarak düzenlemiştir. 35. maddeye yapılan atıf dolayısıyla malların tasfiye edilebilmesi için iki şart gerekmektedir. Bunlardan ilki, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde kişinin Türk vatandaşlığını kaybetmesidir. Diğer ise, Bakanlar Kurulunun tasfiyeye karar vermesidir. Zira, Kanun 35. madde hükümlerinin "uygulanabileceği"ni belirtmek suretiyle bu konuda Bakanlar Kuruluna bir takdir yetkisi tanımış olmaktadır. Bakanlar Kurulunun verdiği kaybettirme kararında malların tasfiyesi de öngörülmüşse, ilgilinin Türkiye'de bulunan tüm malları Hazine tarafından tasfiye edilecektir. Tasfiyeden elde edilen bedel, çıkarmada olduğu gibi, ilgilinin nam ve hesabına millî bir bankaya yatırılacaktır.

Kanunun ifadesine göre tasfiye, ilgilinin Türkiye'de bulunan tüm taşınır ve taşınmaz mallarını kapsayacaktır. Ancak, tasfiye ilgilinin malları ile sınırlıdır. Kaybettirme kararı şahsi nitelikte

(17) Millî Emlâk Genel Müdürlüğünden edinebildiğimiz bilgilerden.

olup, eş ve çocuklara tesir etmeyeceğinden (TVK. md. 34), ilginin eşine ve çocuklarına ait malların tasfiyeye dahil edilmesi de mümkün değildir.

TVK.'nun 25. madesinin (g) bendi uyarınca malların tasfiyesine karar verilmiş olan kişiye ait taşınmaz malların kira ve ecri-misil bedelleri de tasfiye kapsamına dahil bulunmaktadır. Bu nedenle, bu miktarlar da Hazinece tahsil edilerek ilgilisi adına açılan bir hesaba, Türk parasının kıymetini koruma ile ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yatırılacaktır (18).

Bu istisnaî hal dışında, Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı ile kaybeden kişilerin bu kararda sonra da malları üzerindeki aynı ve şahsî hakları devam eder. Ve bu malların herhangi bir şekilde tasfiyesi de söz konusu olamaz (19).

b. Kaybettirme Kararından Sonra Edinilen Taşınmaz Malların Tasfiyesi

Bakanlar Kurulunun, Kanunun 25. maddesine dayanarak verdiği karar ile Türk vatandaşlığının kaybı halinde kural olarak TVK.'nun 29. maddesi uyarınca ilgili kişi yabancı muamelesine tâbi tutulacaktır (20).

Zira, bu madde genel olarak herhangi bir ayırım yapmaksızın vatandaşlığın kaybının sonuçlarını düzenlemektedir ve kaybettirme de bir vatandaşlığın kaybı nedenidir. Buna göre, Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı ile kaybeden kişiler ikamet, taşınmaz mal edinme ve ferağı, miras ve çalışma gibi konularda Türk kanunlarının yabancılarla tanıdığı haklardan yararlanabileceklerdir.

Ancak, Türk vatandaşlığının 25. maddenin (g) bendi uyarınca kaybına bağlı olarak tasfiyenin gerçekleştirilmiş olduğu haller-

(18) Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün 1.11.1985 tarihli yazısından; bu yazı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. sh. 36.

(19) Fişek, (Eylemler), sh. 396-397.

(20) Uluocak, age., sh. 99; Göger, (Tâbiyet), sh. 158; Nomer, age., sh. 138; Seviğ, Muammer Raşit/Seviğ Vedat Raşit: **Devletler Hususî Hukuku, Giriş, Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku**, İstanbul 1983, sh. 131.

de; çıkarma ile ilgili olarak ortaya çıkan görüş ayrılıkları, vatandaşlığını kaybettirme kararı ile kaybetmiş kişilerin sonradan edinecekleri taşınmaz mallar bakımından da gündeme gelecektir (21). Zira, bu durumda da tasfiyeye ilişkin 35. maddenin I. fıkrası hükmü kıyasen uygulanmaktadır (TVK. md 25/son fik.).

Uygulamada da, Türk vatandaşlığının 25. maddenin (g) bendi uyarınca kaybı halinde, bu kişiler hakkında 35. maddenin I. fıkrasının uygulanması suretiyle malların tasfiyesini sağlayan 25 ve 35. madde hükümleri geniş yorumlanmakta ve bu gibi kişilerin taşınmaz mal edinmeleri sadece kanunî miras hakkına bağlı olarak mümkün kılınmaktadır. Bu halde de, ilgili malların tapuda Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı ile kaybeden kişi adına intikali işlemleri yapılmakta; sonra da mallar tasfiyeye tâbi tutulmaktadır.

Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün İstanbul Valiliğine yolladığı bir yazıda bu durum açıkça belirtilmektedir (22). Bu yazıda, Bakanlar Kurulunun 8.6.1983 gün ve 83/6704 sayılı kararı ile vatandaşlığının kaybettirilmesine karar verilen bir kişinin kayıp tarihinden sonra, mirasçısı bulunduğu babasından kalan bir taşınmaz malı iktisap edebileceği; ancak intikalden sonra bu malın tasfiyeye tâbi tutulacağı ifade edilmiştir. Söz konusu yazı aynen şöyledir: "...miras payı üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunulmaması yönünden gerekli önlemler alınmak kaydıyla diğer varislerin miras paylarını satmalarında bir sakınca bulunmadığı, anılan taşınmaz malın ..."a isabet eden hissesinin intikalden sonra 2886 sayılı Devlet İhale Yasası ve buna ilişkin Yönetmelik hükümlerinde belirtilen usul ve şekle göre satılarak tasfiye edilmesi, elde edilen paradan tasfiye için Hazinece yapılan masraflar ve tasfiye tarihine kadar tahakkuk etmiş olan vergiler düşüldükten sonra kalan miktarın Türk parasının kıymetini koruma mevzuatı uyarınca muhafaza edilmesi gerekmektedir.

Ancak, daha önce "çıkarma" ile ilgili olarak belirttiğimiz gibi; TVK. md 35/I. fıkrası hükmü, vatandaşlığı kaybettirme kararı

(21) Bu görüşler için bkz. sh. 8-13.

(22) 19.2.1986 Tarihli ve 2/2 Ş. Md. 3223-153/B.6065 Sayılı yazı (yayımlanmamıştır).

ile sonaererek yabancı statüsüne girmiş bulunan bir kişinin, bu tarihten sonra Türkiye'de taşınmaz mal iktisabını önleyen bir hüküm olmadığı gibi, bu maddede yer alan tasfiye hükmü, vatandaşlığın kaybından sonra edinilecek malları da kapsayacak biçimde genişletilerek yorumlanamaz (23). Bu nedenle, kaybettirme kararından sonra, henüz, kaybettirme dolayısıyla gerçekleştirilen tasfiye tamamlanmamış olsa bile, edinilen taşınmaz mallar tasfiyeye dahil edilemeyecektir. Tasfiyeye dahil olan malların kapsamı, kayıp tarihine göre belirlenmelidir. Kayıp anı bu kapsamın sınırının çizilmesinde esas alınmalıdır.

Vatandaşlığın kaybı ve mevcut malların tasfiyesine yönelik bir karara dayanarak kayıp tarihinden sonra da tasfiyeye başvurma, kanunî bir mesnetten yoksundur. Mevcut malların tasfiyesini öngören bir karardan, yabancı gerçek kişinin taşınmaz mal edinmesine dair bir ilke çıkarılamaz.

3. Türk Vatandaşlığının İptal Kararı ile Kaybı Halinde

a. İlgilinin Mallarının Tasfiyesi

Kural olarak, vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen kişi, Türkiye'deki mallarını tasfiye etmek zorunda değildir ve TVK. md. 29 gereğince yeniden taşınmaz mal elde edebilme imkânına da sahiptir (24). İstisnaî olarak, bu gibi kişilerin mevcut mallarının tasfiyesi ise, ancak, gereği Bakanlar Kurulunun kararında belirtilmek suretiyle mümkündür. Bu halde tasfiyenin kimin tarafından yapılacağı sırasıyla belirtilmiştir. Maddeye göre, ilgili, bir yıllık süre içinde tüm mallarını tasfiye etmelidir. Şayet bu süre içinde mallar tasfiye edilmemişse, bu işlemi Hazine bizzat yapacaktır. Kanunda açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen, ilgilinin ihtiyarına bırakılan tasfiyenin bir vekil vasıtası ile gerçekleştirilmesi de mümkündür (25).

Kanunda "vatandaşlığı iptal edilenler" in "Türkiye'deki mallarını" tasfiye edecekleri belirlenmiş bulunmaktadır. Bu ifade tar-

(23) Bkz. sh. 11-13'deki açıklamalarımız.

(24) Fişek, Hicri: "Vatandaşlığa Alınmanın İptali" Osman Fazıl Berki'ye Armağan, Ankara, 1977, sh. 388 (iptal).

(25) Bkz. Fişek, (İptal), sh. 389; Göğer, (Tabiiyet), sh. 145.

zına göre, tasfiyeye ilgilinin Türk vatandaşı olmadan önce yabancı sıfatıyla herhangi bir biçimde edindiği mallar da dahil edilecektir. Kanun, bu konuda bir ayırım yapmaksızın Türkiye'de sahip olunan malları esas almaktadır. Oysa, kanımızca tasfiyenin kapsamına sadece ilgilinin Türk vatandaşı olduktan sonra edindiği malları alması daha uygun olurdu. Burada, kişinin yalan beyanda bulunmak veya önemli hususları gizlemek suretiyle kazandığı Türk vatandaşlığı nedeniyle yararlandığı hakları bertaraf edebilmek hususu önem kazanmalıydı. TVK. md. 33'de söz konusu edilen tasfiye, Türk vatandaşı olmanın hukukî sonuçlarından birini ortadan kaldırmaya yönelik bir önlem olarak düşünülmeliydi (26).

Özellikle olağan telsikte kişinin Türkiye'de 5 yıl ikamet etmiş olma zorunluluğu bulunduğuna göre, bu süre içerisinde kişinin yabancı sıfatıyla taşınmaz mal edinmesi kuvvetle muhtemeldir. Aynı şekilde, istisnaî vatandaşlığa alınmada da aranan şartlar bu ihtimali artırmaktadır (TVK. md. 7/(a)(b)(c)..).

TVK.'nun 33. maddesinde belirlendiği üzere, iptal kararı geriye etkili hüküm ve sonuç doğurmayacağından vatandaşlığa alınması iptal edilen kişinin Türk vatandaşlığı vasfını taşıdığı bu dönemde, yaptığı tüm işlemler geçerliliğini koruyacaktır.

Dolayısıyla, Bakanlar Kurulunun tasfiye kararı almadığı durumlarda kişi bir Türk vatandaşı olarak edindiği mallar üzerindeki haklarını da korumaya devam edecektir (27).

b. İlgilinin Eş ve Çocuklarının Mallarının Tasfiyesi

TVK.'nun 33. maddesinde, iptal kararının ilgili kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanmış eş ve çocuklar hakkında da hüküm ifade edeceği belirtilmiş ve Bakanlar Kurulu kararında açıkça öngörüldüğü takdirde, vatandaşlığı "iptal edilenler" in mallarının tasfiye edileceğine de hükmedilmiştir.

TVK.'nun 33. maddesinde yer alan bu ifadelerin dışında, ilgiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedecek olan eş ve ço-

(26) Tasfiyenin cezaî müeyyide niteliği taşıdığı hakkında bkz. sh. 20-21.

(27) Fişek (İptal), sh. 392-393.

cuklara ait malların tasfiye edilmesi hususunu açıklığa kavuşturmuş bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu konuda açık bir hükmün yokluğu ve 33. madde hükmünün muğlaklığı, eş ve çocukların mallarının tasfiye edilip edilmeyeceği hususunun tartışılmasını gerekli hale getirmektedir.

Doktrinde farklı gerekçelere dayanılıyor olmakla birlikte; vatandaşlığı iptal edilen kişilere bağlı olarak Türk vatandaşı olmuş eş ve çocukların mallarının tasfiye kapsamı dışında kalacağı kabul edilmektedir. Bu yöndeki görüşlerden ilkinde göre, TVK. md. 33 hükmü, cezaî nitelikte bir müeyyide getirdiğinden tasfiye sadece vatandaşlığı iptal edilen kişi için bir hüküm ifade eder (28). Tasfiyenin eş ve çocukların malları üzerinde etkili olamayacağını savunan diğer görüş ise; eş ve çocukların Türk vatandaşlığını Bakanlar Kurulu kararı ile değil, TVK.'nun 15 ve 16. maddeleri gereğince kazandıklarından hareket etmektedir. TVK. bu konuyu Bakanlar Kurulunun iradesi dışında bırakmıştır ve bu kişilerin, aile reisinin vatandaşlığa alınması sonucu olarak kanun gereğince Türk vatandaşı olduklarını hükme bağlamıştır. Bu nedenle, iptal kararı sadece Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlığa alınmış kişi için söz konusudur. Kanun hükmü gereğince vatandaşlığı kazanmış ve kaybetmiş olan eş ve çocuk, Kanunun anladığı manada vatandaşlığı iptal edilmiş kişiler olarak kabul edilemez. Sınırdışı edilme ve tasfiye vatandaşlığı iptal edilenlere uygulanabilecek tedbirler olduğuna göre, eş ve çocuklara ait malların tasfiyesi de söz konusu olamaz (29).

Kanımızca, öncelikle iptal kararına bağlı olarak verilen tasfiye kararının eş ve çocukları etkilemesi ihtimali üzerinde durulmalı ve bundan sonra bu konuda bir hükme varılmalıdır.

TVK.'nun 33. maddesinde, vatandaşlığı iptal edilenlere bağlı olarak Türk vatandaşı olmuş eş ve çocukların da Türk vatandaşlığını sona ereceği belirlenmiştir. TVK.'na göre, Kanunda öngörülen şartlarla Türk vatandaşlığını kazanmış kişinin eş ve çocuklarının da Türk vatandaşı olabilme şartları 15 ve 16. madde-

(28) Göger, (Tâbiyet), sh. 147; Uluocak, age., sh. 114; Nomer, age., sh. 123.

(29) Fişek, (İptal), sh. 390-391.

lerde düzenlenmiştir. Buna göre, eş ve çocukların Türk vatandaşlığını kazanmaları, bu madde hükümleri gereğince otomatikman olmakta, bu konuda Bakanlar Kurulunun iradesine gerek bulunmamaktadır. Yani vatandaşlığı kazanma kanun hükmü gereğidir.

Eş ve çocukların, 15 ve 16. madde uyarınca Türk vatandaşlığını kazanıyor olmaları nedenine dayanılarak iptal kararının sadece Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlığa alınmış kişi için söz konusu olduğundan bahsedilmemelidir. Zira, bu maddeler uyarınca Türk vatandaşlığı kazanılmakla beraber, eş ve çocukların bu maddelere göre Türk vatandaşı olabilmeleri, vatandaşlığa alınan kişiye ilişkin Bakanlar Kurulu kararına bağlıdır. Bakanlar Kurulunun vatandaşlığa alınma kararı olmaksızın 15 ve 16. maddeden yararlanma mümkün değildir. O halde, her iki maddenin de uygulanabilmesinin ön şartı, Bakanlar Kurulu kararının varlığı olmaktadır.

Bakanlar Kurulunun, vatandaşlığa alınma kararını iptal etmesi halinde eş ve çocukların Türk vatandaşı olmalarını sağlayan 15 ve 16. madde hükümlerinin uygulanabilmesine ilişkin hukukî sebep ortadan kalkmaktadır. TVK. md. 33, bu nedenle Türk vatandaşlığını Bakanlar Kurulu Kararı ile kazanmış kişilerin eş ve çocuklarının bu iptal kararından etikeleneceğini hükme bağlamıştır.

Buna göre, iptal kararı, eşin ve çocukların Türk vatandaşlığını kaybı sonucunu da doğuracaktır.

Aynı şekilde, eş ve çocuklar Bakanlar Kurulu kararı ile değil, bir kanun hükmü gereğince Türk vatandaşlığını kaybetmektedir. Ancak, bu kayıp kanunî bir hükme dayanmakla beraber yine Bakanlar Kurulu kararı nedeniyle olmaktadır. Dolayısıyla, bu kişilerin Türk vatandaşlığını kaybı, teknik anlamda vatandaşlığın iptali olarak nitelendirilemese bile, Bakanlar Kurulu kararının dolaylı etkisi nedeniyle geniş anlamda vatandaşlığın iptali olarak yorumlanabilecektir. Buna göre, eş ve çocuklar, Kanunda sözü edilen "vatandaşlığı iptal edilenler" kavramına dahil edilebileceklerdir.

Bu yorum çerçevesinde ilgilinin eş ve çocuklarının mallarının da tasfiyeye tâbi tutulabileceği sonucuna varılabilecektir. Ancak, bu konuda bir hükme varabilmek için, ayrıca, Kanunun tasfiye ile güttüğü amacın gözönüne alınması zorunludur.

Kanunun 33. maddesinde öngörülen tasfiyenin eski hale getirme amacını güttüğü tesbit edilirse eş ve çocukların mallarının da tasfiyesi söz konusu olabilecektir. Tasfiye ile, kişinin, yalan beyanda bulunmak ve önemli hususları gizlemek suretiyle kazandığı Türk vatandaşlığına dayanarak Türk vatandaşlarının sahip olduğu haklardan yararlanabilmesinin sonuçlarından birini gidermek amaçlanabilir. Böylece, aslında vatandaşlığa alınmaya dair Bakanlar Kurulu kararı olmasaydı, Türk vatandaşlığını kazanamayacak olan kişilerin, Türk vatandaşı sıfatıyla edindikleri malların tasfiyesi söz konusu olur.

Buna karşılık, tasfiyenin cezaî bir müeyyide niteliği taşıdığı belirlenirse, cezanın kişiselliğinden hareketle yapılacak tasfiyenin, eş ve çocukları kapsamaması gerekir.

Ancak, tasfiyenin iptal kararının doğal sonucu olmaması ve ilgilinin mallarının süreyle sınırlı olmaksızın tasfiyesi, TVK.nun 33. maddesinde yer alan tasfiye hükmüyle, cezaî bir müeyyidenin amaçlandığı görüşünü destekleyecektir. Şayet, eski hale getirme amaçlanmış olsaydı, hem tasfiye iptal kararına bağlı olarak otomatikman gerçekleşirdi; hem de, tasfiyenin kapsamı Türk vatandaşlığının kazanılmasından sonra edinilen mallarla sınırlı olurdu.

Tasfiye kararı ile birlikte gerçekleşecek olan ve ilgilinin ülke ile ilişkisinin kesilmesini ifade eden sınırdışı edilme işlemi de, tasfiyenin cezaî mahiyet taşıdığını göstermektedir.

Bu nedenle, tasfiye cezaî bir müeyyide olarak kişiseldir; eş ve çocukların malları tasfiyenin kapsamı dışındadır.

c. İptal Kararından Sonra Edinilen Taşınmaz Malların Tasfiyesi

Türk vatandaşlığı iptal edilen kişi kural olarak, TVK. md. 29 uyarınca yabancı statüsüne dahil olacak ve taşınmaz mal edin-

me bakımından diğer yabancılar ile eşit muameleye tâbi tutulacaktır. Bu halde taşınmaz mal edinme bakımından herhangi bir problem doğmamakta iken, malların iptal kararı ile birlikte tasfiye edilmiş kişilerin Türkiye'de genel hükümler çerçevesinde yeniden taşınmaz mal edinmeleri konusunda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır.

Konuya olumsuz yaklaşanlara göre, ilgili Türkiye'de bir yabancı olarak taşınmaz mal iktisap edemez (30). Bu kişilerin Türkiye'deki malları tasfiye edildiği ve kendileri de sınırdışı olduklarına göre ikamet, taşınmaz mal edinme ve ferağı ve miras... vs. konularda Türk kanunlarının yabancılar tarafından tanındığı haklardan yararlanmaları da söz konusu değildir. Dolayısıyla vatandaşlığını iptal kararı ile kaybedenler yabancıların tâbi olduğu genel hükümler çerçevesinde haklardan yararlanamazlar.

Konuya olumlu yaklaşan diğer bir görüş ise, bu gibi kişilerin, Türkiye'de yabancı sıfatıyla haklardan yararlanabileceğini kabul etmekte ve fakat TVK. md. 33'ü esas alarak, mülkiyet ve miras hakkı çerçevesinde edinilen malların tasfiye edilmesi gerektiğini öne sürmektedir (31).

Ancak, kanımızca, 33. maddede yer alan tasfiye ve ikametgâh ile iş merkezini ülke dışına nakil veya sınırdışı edilme hükümleri, bu gibi kişilerin yabancı sıfatıyla ve genel hükümler çerçevesinde yeniden taşınmaz mal edinmelerini önleyen bir muhtevaya sahip değildir. Anayasa ile yabancılar tarafından tanınan bir hak olarak mülkiyet hakkı, ancak, kanunla sınırlanabilir (AY. md. 35 ve md. 16). Kanunun ilgili maddelerinde bu hakkı sınırlayan açık bir hüküm mevcut değildir. Sınırdışı edilen kişinin yeniden Türkiye'ye gelebilmesi konusunda açık bir hükmün bulunmaması nedeniyle, ülkeye giriş yapamayacağı kabul edilse bile (32), özellikle miras yoluyla iktisaplarda bu hususun, taşınmaz mal edinmeyi önleyici bir neden olduğu düşünülemeyecektir.

(30) Göger, (Tâbiyet), sh. 145; yazar istisnaî olarak miras yoluyla taşınmaz mal edinilebileceğini kabul etmektedir.

(31) Tekinalp, age., sh. 184.

(32) Bu konudaki farklı görüşler için bkz. Fişek, (İptal), sh. 387-388; Nomer, age., sh. 124; Tekinalp, age., sh. 87.

Aynı şekilde kural kanunla sınırlama olduğundan ve sınırlayıcı kanunî hükümlerin dar yorumlanması gerektiğinden, mevcut malların tasfiyesini öngören bir kuralın, kayıp anından sonra edinilecek malları da kapsayacak biçimde genişletilerek uygulanması mümkün olmamalıdır (33).

4. Köy Kanununa Göre

Köy Kanununun 87. maddesinin, yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köy sınırları dahilinde taşınmaz mal "almaları"nı yasaklayan hükmü, farklı yorumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kanunda kullanılan "almak" ibaresini geniş yorumlayan bazı yazarlar (34) bu ibarenin tüm iktisap biçimlerini kapsamına aldığını kabul etmektedirler. Bu nedenle, yabancıların köy sınırları dahilinde hiç bir suretle taşınmaz mal edinmeleri mümkün değildir.

Öte yandan, "almak" ifadesini dar yorumlayan diğer bazı yazarlar, Kanunun sadece taşınmaz mal "satın" almayı yasakladığını, bunun dışında kalan iktisapların, özellikle kanunî miras yoluyla iktisabın bu sınırlama haricinde kaldığını ileri sürmektedirler (35).

Uygulamada bu kapsamda olmakla birlikte daha değişik bir görüş benimsenmiş bulunmaktadır. Buna göre, Tapu Kadastro

(33) Çıkarma kararı ile ilgili, konuya ilişkin görüşümüz vatandaşlığa alınma kararının iptali bakımından da geçerlidir. Bkz. sh. 11-13.

(34) Özdemir, age., sh. 666-667; Berki, Şakir: **Toprak Hukuku**, B.3, Ankara 1967, sh. 38 vd.; Özkan, Işıl: **"Yabancıların Türkiye'de Arazi İktisabı"**, Osman Fazıl Berki'ye Armağan, Ankara 1977, sh. 685; Obut, Sait Kemal: **Türk Hukukunda Yabancı Hakikî ve Hükmi Şahısların Aynı Haklardan İstifadesi**, Ankara, 1956, sh. 77-78; Bu yönde Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün 25.2.1932 Tarihli ve 618 sayılı Genelgesi için bkz. Gürzumar, Fikri: **Tapu Kadastro Külliyyatı Muamele ve İzahatı**, Kt. III, C. IV, Ankara 1953, sh. 323.

(35) Berki, Osman Fazıl/Ergüney, Hilmi: **Yabancılar Hukuku ve Kanun İhtilâfları ile İlgili Yargıtay Kararlarının Tahlil ve İzahları**, Ankara 1963, sh. 20; Berki, O.F.: age., sh. 208; Fişek, Hicri: **"Türkiye'de Yabancıların Aynı Haklardan İstifadesi"** AÜHFD., 1950, C. VII, S. 3-4, sh. 432 (Aynı Haklar); Altuğ, Yılmaz: **Yabancıların Arazi İktisabı Meselesi**, B.4, İstanbul 1976, sh. 97; Tekinalp, age., sh. 180-181; Göger, Erdoğan: **Yabancılar Hukuku**, B.3, Ankara 1979, sh. 115 (Yabancılar).

Genel Müdürlüğü, köy sınırları içinde kalan taşınmaz malların kanunî miras yoluyla yabancı kişiler tarafından iktisabının söz konusu olduğu hallerde, önce yabancı gerçek kişi adına tapuda intikal işlemlerini tamamlamakta ve sonra bu malların tasfiyesi ni sağlama cihetine gitmektedir (36).

Ancak, kanımızca, uygulamanın bu tumumu hukukî bir mesnetten yoksundur. Köy Kanununun 87. maddesi, yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köylerde arazi ve emlak "satın" almalarını yasaklamıştır. Satın alma dışında kalan iktisap biçimleri bu hüküm dışındadır. Köy Kanununun 87. maddesi, yabancıların taşınmaz mal edinmeleri konusunda Türk Hukukunda benimsenmiş olan genel ilkeye sınırlayıcı bir istisna getirir niteliktedir ve bu nedenle dar yorumlanmalıdır.

Dolayısıyla, 87. madde, satın alma dışında özellikle miras yoluyla taşınmaz mal edinmeyi sınırlayan bir hüküm olarak kabul edilemez. Vasiyet, mirasçı nasbı veya hibe yoluyla köylerde taşınmaz mal edinme imkânının muvazaaya yol açabileceği ihtimali gözönüne alınarak, sadece kanunî mirasın sınırlama dışında tutulması, amaçsal yoruma daha uygun düşecektir (37).

Bunun yanı sıra, yabancı gerçek kişilerin kanunî miras haklarını tanıyan, ancak bu yolla edinilen malları tasfiyeye tâbi kılan uygulamaya da katılmak mümkün değildir. Miras hakkını tanıma ile köydeki taşınmaz mal üzerinde yabancı mülkiyet hakkından yoksun etme ilkelerini bağdaştırma yolu tasfiye ve bu yolla elde edilen bedelin ilgiliye iadesidir. Ancak, bu suretle tasfiyenin yabancıların taşınmaz mal edinme haklarını sınırlandırabilmesi ve genel ilkeye bir istisna getirebilmesi için, kanun ile açıkça öngörülmüş olması gerekir. Tapu Kanununun 36. maddesinde belirlenmiş olduğu gibi, Köy Kanununda böyle bir hüküm mevcut olmadığına göre, 87. maddenin lafzı ve amaçsal yorumu ile, yabancıların miras yoluyla taşınmaz mal edinme haklarını kabul ettikten sonra tasfiyeden bahsetmek mümkün değildir.

(36) Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün 6.7.1961 Tarihli ve 119-1-12/5472 Sayılı Genelgesi için bkz. Altuğ age., sh. 98; Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünün 1.7.1980 Tarihli ve 13624 Sayılı yazısı (yayımlanmamıştır).

(37) Aksi görüş için bkz. Göger, (Yabancılar), sh. 115.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, Köy Kanununun ilgili maddelerinde, yabancıların satın alma dışındaki iktisap biçimleriyle taşınmaz mal edinmeleri halinde, bu malların "tasfiye" edilmesini öngören açık bir hükmün bulunmaması nedeniyle uygulamada ortaya çıkan bu sınırlama, Anayasanın 16. maddesinde belirlenen "kanunla sınırlama" ilkesine ters düşecektir.

5. Tapu Kanununa Göre

Tapu Kanununun 36. maddesinde söz konusu edilen tasfiyenin kapsamına, bir köye bağlı olmayan müstakil çiftliklerle, köy sınırları dışında kalan arazinin 30 hektardan "fazlası" girmektedir. ancak anılan malların tasfiye edilebilmesi için, yabancı gerçek kişinin müstakil çiftlik ya da araziye vasiyet veya mansup mirasçı sıfatıyla iktisap etmiş ve bu konuda aranan izni, Bakanlar Kurulunun vermemiş olması gerekir. Buna karşılık, 30 hektarı aşmayan köy sınırları dışında bir arazinin, vasiyet veya mansup mirasçı sıfatıyla iktisabı Bakanlar Kurulunun iznine bağlı olmayıp tasfiyeye tâbi değildir. Tasfiye sadece müstakil çiftliklere ve arazinin 30 hektardan fazla olan kısmına ilişkindir. İzin verilmemiş olması halinde de arazinin tamamı değil, sadece 30 hektarı aşan kısmı tasfiye edilecektir. 30 hektara kadar olan kısım üzerindeki mülkiyet hakkı ise devam edecektir. Buna karşılık, iktisabına izin verilmemiş olan tereke, müstakil çiftlikten ibaret ise, bu takdirde müstakil çiftliğin tamamı tasfiyeye tâbi olacaktır.

Son olarak belirtmeliyiz ki, bu tasfiye hükmü, sadece ölüme bağlı tasarruflarla taşınmaz mal edinmeye ilişkindir. Kanunî miras halinde Bakanlar Kurulunun iznine gerek olmadığı gibi (38), bu malların tasfiyesi de söz konusu değildir.

(38) Tekinalp, age., sh. 182; Altuğ, age., sh. 123; Göger, Yabancılar, sh. 125; Obut, age., sh. 71; Berki, Ş.: age., sh. 36; Özkan, agm., sh. 693; Seviğ, Vedat Raşit: "Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye'de Miras Hakları" Hıfzı Timur'un Anısına Armağan, İstanbul, 1979, sh. 793; Çelikel Aysel: **Yabancılar Hukuku**, B.5, İstanbul 1990, sh. 249; aksi görüş için bkz. Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet/Esmer, Galip: **Gayrimenkul Tasarrufları ve Tapu Sicili Tatbikatı**, İstanbul 1956, sh. 109; ancak, Esmer, bu görüşünü sonradan değiştirmiş gözükmektedir: Bkz. Esmer, Galip: **Mevzuatımızda Gayrimenkul Hükümleri ve Tapu Sicili**, Ankara 1983, sh. 557.

6. Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununa Göre

Kanun ve Kanuna ilişkin Yönetmelikte, hangi bölgelerde kalan, hangi taşınmaz malların tasfiye edileceği ile, tasfiyenin şekil ve şartları belirtilmemiştir. Kanun II. derece kara askerî yasak bölgeleri ve askerî yasak bölgelere yakınlığı veya diğer stratejik nedenlerle tespit edilecek bölgelerde yer alan taşınmaz malların tasfiyesine karar verme konusunda yetki tanımıştır. Dolayısıyla bu bölgelerde yer alan malların tasfiyesi, Bakanlar Kurulunun belirleyeceği şekil ve şartlara uygun olarak yapılabilecektir. Bu nedenle, adı geçen bölgelerde yer alan taşınmaz malların tasfiyesi, yabancı gerçek kişilere ait diğer taşınmaz malların tasfiye biçiminden farklılık gösterebilecektir.

II. TASFİYE USUL VE ŞEKİLLERİ

A. Muhtelif Usuller

1. Türk Vatandaşlığının Kaybettirme Kararı ile Kaybı Halinde

a. Yönetmelik Hükümleri

Hakkında Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı verilen kişilere (TVK. md. 25/(g)) ait taşınmaz malların tasfiyesine kadar hangi işlemlerin yapılacağı TVK.'na ilişkin yönetmeliğin 36. maddesinde ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Buna göre, 36. maddede sayılan faaliyetlerde bulunan (TVK. md. 25/(g)) kişiler hakkındaki bilgi ve belgeler, Adalet veya Millî Savunma Bakanlığı tarafından, 403 sayılı Kanununun 25. maddesine eklenen son fıkra gereğince 35. maddenin I. fıkrasının uygulanması hususundaki görüşlerini de belirtmek suretiyle İçişleri Bakanlığına gönderilecektir.

Kişinin mallarının tasfiyesini gerektiren bu hallerde, bloke işlemine esas olmak üzere mallarının tesbiti ve bu mallar üzerinde yapılacak işlemlerin durdurulması için İçişleri Bakanlığınca durum Maliye ve Gümrük Bakanlığı ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne bildirilecektir (Yönet. md. 36/(g)).

Kanunen belirli süreler içinde, ilgili kişi yurda döneceğini bildirirse kayıp işlemi derhal durdurulacaktır. Bu yolda bir başvuru alan tüm temsilciliklerimiz ve ilgili makamlar en seri vasıta ile durumu İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar.

Kanunda öngörülüp, ilânda belirtilen sürenin geçmesine rağmen sanık yurda dönmez veya döneceği yolunda bir bildirimde bulunmazsa, Bakanlar Kurulu kararı alınarak gereği yapılır. Bakanlar Kurulunca malların tasfiyesine karar verilmiş olması halinde tüm malları bloke edilerek karar aleyhinde Danıştaya başvurma süresi geçtikten ve Danıştay'a dava açılmadığı anlaşıldıktan sonra Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tasfiye işlemine başlanacaktır (Yönet. md. 26/(g)).

b. İlgili Makamların Yapacağı İşlemler

İlgili kişiye yurda dön çağrısı yapıldıktan sonra bloke işlemine esas olmak üzere malların tesbiti ile, bu mallar üzerinde yapılacak işlemlerin durdurulması ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak için İçişleri Bakanlığından gönderilen yazı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü durumdan haberdar edilir. Bu yazıda, "yurt dışında bulunup da Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliğı aleyhinde faaliyette bulunan veya yurt içinde bu tür faaliyetlerde bulunup da her ne suretle olursa olsun yurt dışına çıktıklarından haklarında, 403 sayılı TVK.'nun 25. maddesine, 2383 sayılı Kanunla eklenen (g) bendi uyarınca Türk vatandaşlığıнын kaybı işlemlerine girilen ilişik listede açık kimlikleri yazılı kişilerin mallarının tesbiti ile bunlar üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunulmaması için gereken ön tedbirlerin alınması..." (39) gerektiğı bildirilir.

Bu yazı üzerine Maliye ve Gümrük Bakanlığı Millî Emlâk Genel Müdürlüğü tüm illerin valiliklerine göndereceğı yazı ile valilikleri durumdan haberdar eder. Bu yazı ile valiliklerden, "listede adı geçen şahısların kendi adlarına kayıtlı taşınır ve taşınmaz malları ile bankalarda bulunan mevduatlarının tapu idareleri ve bankalarla ilişki kurularak ayrı ayrı belirlenmesi ve bun-

(39) İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.5.1986 Tarihli ve 631-145-54(82)-30866 Sayılı yazısı (yayımlanmamıştır).

ların bir liste ile bildirilmesi; belirlenen bu taşınır ve taşınmaz mallar ile mevduatlar üzerinde de ikinci bir emre kadar herhangi bir işlem yapılmamasının temini..." (40) istenir.

Kanunen belirlenen süreler içinde sanık yurda döndüğü takdirde kayıp işlemi derhal durdurulur. Bu halde, İçişleri Bakanlığı göndereceği ikinci bir yazı ile (41), hakkında kaybettirme işlemleri durdurulmuş olan kişinin malları üzerindeki tedbirlerinin kaldırılmasını ve kişiye Türk vatandaşı olarak işlem yapılması gerektiğini bilgilii makamlara bildirir. İçişleri Bakanlığının bu yazısı, Millî Emlâk Genel Müdürlüğü tarafından tüm illerin valiliklerine duyurularak; hakkında kaybettirme işlemleri yürütülen kişinin taşınmaz mallarının araştırılmasına son verilmesi ve bu ana kadar yapılan araştırma sonucu tesbit edilen malvarlığı ve banka mevduatı var ise, konulan kısıtlamaların kaldırılması gerektiği bildirilir (42).

Kanunda öngörülüp, ilânda belirlenen sürenin geçmesine rağmen yurda dönmeyen ya da bildirimde bulunmayan kişinin, Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığını kaybetmesini takiben (43) İçişleri Bakanlığı ilgili makamlara bir yazı göndererek, ilgili kişinin Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlığını kaybettiğini bildirir ve Bakanlar Kurulunun tasfiye kararına bağlı olarak tasfiyenin gerçekleştirilmesi için, TVK'nun 25 ve 35. maddeleriyle, bu Kanunun uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğin 36 ve 48. maddeleri çerçevesinde, gerekli işlemlerin yapılmasını ister (44).

(40) Maliye ve Gümrük Bakanlığı Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün 8.7.1986 Tarihli ve 2/2 Şb. Md. 85/3223-173-25019 Sayılı yazısı (yayımlanmamıştır).

(41) İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 4.12.1986 Tarihli ve 631-116-9647(83)-50583 Sayılı yazısından (yayımlanmamıştır).

(42) Maliye ve Gümrük Bakanlığı Millî Emlak Genel Müdürlüğünün 19.1.1987 Tarihli ve 2/2 Şb. Md. 87/3232-173-2209 Sayılı yazısı (yayımlanmamıştır).

(43) Örneğin, Bakanlar Kurulunun 20.1.1987 Tarihli ve 87/11414 Sayılı Kararı kaybettirmeye ilişkindir. Bu karara göre, "ekli listede kimlikleri yazılı 10 (on) kişiye Türk vatandaşlığının kaybettirilmesi ve bu kişilerin Türkiyede bulunan mallarının Hazinece tasfiye edilmesi..." gerekmektedir: RG. 15.2.1987, S. 19373.

(44) İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğünün 10.6.1981 Tarihli ve 116-5200(81)-10630 sayılı yazısı (yayımlanmamıştır); İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün 23.5.1990 Tarihli ve 631.116-4713(86)-37271 Sayılı yazısı (yayımlanmamıştır).

Bu yazıyı alan Maliye ve Gümrük Bakanlığı, tasfiye işlemine başlamadan önce, Yönetmeliğin 36 (g) maddesi uyarınca İçişleri Bakanlığına yolladığı bir yazı ile, vatandaşlığı kaybettiklerine ilişkin Bakanlar Kurulu kararının adı geçenlere tebliğ tarihleri ile, Danıştaya müracaat edip etmedikleri; başvuru yapılmadıysa, dava açma sürelerinin hangi tarihte dolduğunun bildirilmesini ister (45). Bu bidirime bağlı olarak, Danıştay kararı üzerine veya Danıştaya başvuru süresi dolduktan sonra, ilgili makamlarca malların tasfiyesine başlanır (46).

Danıştaya başvuru süresi, kaybettirme kararının, Resmî Gazetede ilânından itibaren işlemeye başlayacaktır (47). Ancak, adresi bilinmeyen kişiler hakkında, Resmî Gazetede yapılan ilânen tebliğ, bu yayım tarihinden itibaren bir yıl sonra yapılmış sayılacağından (TVK. 20.4.1989 Tarihli ve 8540 Sayılı Kanunla değişik md. 45/II. fık.), bu kişiler için Danıştaya başvuru süresi, bu tarih esas alınarak hesaplanacaktır.

Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlığını kaybeden kişinin, bu karar uyarınca gerçekleştirilen tasfiye tamamlanmadan önce yeniden Türk vatandaşlığına alınması halinde, tasfiye işlemleri sona erdirilmektedir. İlgili kişinin yeniden Türk vatandaşlığını kazanması halinde, Türk vatandaşlığının kaybına bağlı olarak

(45) Maliye ve Gümrük Bakanlığının 3.7.1981 Tarihli, 3223-130/81 Şb. 2/2 Md. 17140 Sayılı yazısı (yayımlanmamıştır).

(46) 1982 Tarihli Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonra Anayasanın geçici 3. maddesinin (a) fıkrası gereğince 6.12.1983 günü yürürlükten kalkan 27.10.1980 Tarihli ve 2324 sayılı "Anayasa Düzeni Hakkında Kanun"un 4. maddesinde yer alan "...12.9.1980 tarihinden sonra çıkarılan ve çıkarılacak olan Bakanlar Kurulu kararnamelerinin...yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemi ileri sürülemez" hükmü nedeniyle, bu tarihler arasında vatandaşlığını kaybettirme kararı ile kaybedenlerin Danıştaya başvuru hakları bulunmamaktaydı. Kanun için bkz. RG. 28.10.1980 , S. 17145; bu konuda ayrıca bkz. İçişleri Bakanlığının 3.9.1981 Tarihli ve 631.116.5200(81)-15097 sayılı yazısı (yayımlanmamıştır). Bu yazıda aynen şu ifade yer almaktadır: "...malların tasfiyesine başlamak için gereken 90 günün, Resmî Gazetede ilân tarihinden itibaren gözönüne alınması gerekmekte ise de, Anayasal Düzenin Korunması Hakkındaki Kanun hükümleri uyarınca, Bakanlar Kurulu kararına karşı Danıştaya başvuru hakkı bulunmadığından, beklemeye gerek bulunmadığına..."

(47) Bkz. Dn. (46)'daki İçişleri Bakanlığı yazısı.

gerçekleştirilen tasfiyenin gerekçesi ortadan kalkmış sayılmakta ve malların tasfiyesinden vazgeçilmektedir (48).

c. Yönetmelik Hükümlerinin Değerlendirilmesi

Yönetmelikte yer alan bazı hükümlerin Kanunun hükümleri ile çelişmesi ihtimali üzerinde durulmalıdır.

TVK.'nun 35/I. maddesinde, Danıştaya dava açıldığı takdirde tasfiyenin dava sonuna bırakılacağı belirtilmiştir. Yönetmeliğin 35. maddesi ise, tasfiyenin Danıştaya dava açma süresi geçtikten veya dava açılmışsa sonuçlandıktan sonra başlayacağını hükme bağlamıştır. Maddelerin bu ifadesi dolayısıyla, TVK. ile ilgili Yönetmelik hükmü arasında bir çelişkinin varolduğu düşünülebilecektir.

Oysa, açıkça tasfiyenin başlangıç anına işaret etmemekle beraber, dava açılması haline tasfiyenin durdurulacağını hükme bağlayan TVK.nun 35. maddesi, bu ifadesi ile dolaylı olarak tasfiyenin dava sonucuna göre yapılması gereğini de ortaya koymaktadır. Bu nedenle, Yönetmeliğin 36. maddesi, Kanunun 35. maddesi aykırılık teşkil etmemekte, tam tersine Kanun maddesi ile dolaylı olarak belirlenen bu prensibi açıklamaktadır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da, kaybettirme işlemleri devam ederken ilgilinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasıdır.

Yönetmeliğin 36. maddesinin (g) bendi, Adalet veya Millî Savunma Bakanlığının, cumhuriyet savcısı veya askerî savcı tarafından intikal eden bilgi ve belgeleri, tasfiye hükümlerinin uygulanması konusundaki görüşlerini de belirtmek suretiyle İçişleri Bakanlığına göndereceğini hükme bağlamıştır. Yine, bu madde-

(48) İçişleri Bakanlığının 26.1.1988 Tarihli ve 116.5197 (81)-25415 Sayılı yazısında bu husus aynen şöyle ifade edilmiştir: TVK.nun 25/(g) maddesi uyarınca Türk vatandaşlığından çıkarılan kişinin, Bakanlar kurulu 11.9.1987 Tarihli ve 87/12126 Sayılı Kararı ile yeniden Türk vatandaşlığına alınmasına hükmedildiğinden, "Bakanlar kurulu kararı gereği mallarına el konularak tasfiyesi cihetine gidilmesi istenilen'nın yeniden vatandaşlığımıza alınması nedeniyle malları üzerindeki tedbirin kaldırılması..." gerekmektedir. Bu yazı yayımlanmamıştır.

de, ilgilinin mallarının tasfiyesi hakkında İçişleri Bakanlığının da görüşünün tesbit edileceği ve ilgilinin mallarının tasfiyesini gerektiren hallerde, bloke işlemine esas olmak üzere malların tesbiti ve bu mallar üzerinde yapılacak işlemlerin durdurulması için İçişleri Bakanlığının ilgili makamlara bildirimde bulunacağı ifade edilmiştir.

Bu hükümler çerçevesinde, henüz Bakanlar Kurulunca tasfiye kararı verilmeden önce, ilgili bakanlıklar ve İçişleri Bakanlığının görüşü doğrultusunda mallar üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanmaktadır. Oysa, vatandaşlığın kaybettirme kararı ile kaybı halinde malların tasfiyesi zorunlu olmayıp, bu konuda Bakanlar kuruluna bir takdir yetkisi tanınmıştır. Dolayısıyla, ilgili bakanlıklar tasfiyeyi gerekli bulan görüşlerini bildirirler bile, bu konuda karar verme yetkisi Bakanlar Kuruluna aittir. Kişinin mallarının tasfiyesine karar verileceği belli değilken, ilgilinin tasarruf yetkinin sınırlamak, kanun ile Bakanlar Kuruluna verilmiş olan yetkinin bakanlıklara devredilmesi anlamını taşıyacaktır. Buna göre, Bakanlar Kurulunun sadece ilgili bakanlıkların tasfiye yönündeki önerilerini onayladığı sonucuna varılacaktır.

İlgilinin mallarının üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması, tasfiye kararı verileceğinin henüz belli olmadığı bir safhada yapılmaktadır. Bu uygulama, tasfiye kararını Bakanlar Kurulu verir diyen Kanun hükmüne aykırıdır (TVK. md. 25). Tasfiyenin hüküm ve sonuçları, yani, malları üzerinde sahip olduğu mülkiyet hakkının sınırlandırılması, ancak Bakanlar Kurulu kararından sonra mümkün olabilir. Dolayısıyla, Yönetmeliğin bu yöndeki hükmü tasarruf yetkisinin kısıtlanması imkânını verse de, söz konusu hüküm, tasfiyeyi zorunlu bir sonuç olarak öngörmeyen ve Bakanlar Kurulunun takdir yetkisine bağlayan 25. maddeye aykırıdır.

Vatandaşlığın çıkarma kararı ile kaybı bakımından bu hüküm Kanuna aykırılık teşkil etmeyecektir. Zira, tasfiye çıkarma kararının zorunlu sonucudur Çıkarma kararı vermek konusunda Bakanlar Kurulunun takdir yetkisi bulunmakla beraber, bu karar ile birlikte, tasfiye her halükarda gerçekleşeceğinden mevcut uygulamanın hukukî dayanağını teşkil eden Yönetmeliğin 37 ve

36. maddeleri, TVK.'na aykırılık yaratmayacaktır. Yönetmelikle tasarruf yetkisini sınırlandırmak bu nedenle mümkündür.

Sonuç olarak, kaybettirme ve tasfiye kararı verilmeden önce, ilgili Yönetmelik hükmüne dayanılarak sadece mevcut malların tesbiti yapılabilir; mallar üzerindeki kullanım ve tasarruf hakkını kısıtlayan Yönetmeliğin bu hükmü dolayısıyla söz konusu olan uygulama, TVK. md. 25 hükmü ile çelişmektedir.

2. Türk Vatandaşlığının Çıkarma Kararı ile Kaybı Halinde

Hakkında çıkarma kararı verilmiş olan kişilerin mevcut taşınmaz mallarının TVK.'nun 35.maddesi gereğince tasfiyesi anına kadar yapılması gereken işlemler ve uygulanacak esaslar, yine TVK.'nun uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğin 36/(g) madesinde belirtildiği biçimde olacaktır. Yani, kaybettirme halinde uygulanacak hükümlere tâbi bulunmaktadır (Yönet. md. 37/II. fık.) (49).

3. Türk Vatandaşlığının İptal Kararı ile Kaybı Halinde

Vatandaşlığa alınma, ilgili kişilerin, Yönetmeliğin 10, 11, 15. maddelerinde belirtilen şartlar ve soruşturma konularında, yapılan beyanları veya önemli hususları gizlemeleri sonucu vuku bulduğuna bilgi edinildiği ve belgelendirildiği takdirde, İçişleri Bakanlığı durumu Bakanlar Kuruluna sunar ve vatandaşlığa alınma kararları iptal edilir (Yönet. md. 35/I. fık.). İptal işlemleri, ilgilinin vatandaşlığa alındığı zaman kaydedildiği yer nüfus sicilinde şerh verilmek sureti ile tamamlanır (Yönet. md. 35/II. fık.).

İptal kararı alınınca, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, mal tasfiyesi ve sınır dışı edilme işlemleri olacaksa, bu kararın birer örneğini gereği yapılmak üzere Maliye ve Gümrük Bakanlığına ve Emniyet Müdürlüğüne gönderir ve ilgili valiliği de haberdar eder (Yönet. md. 46/II. fık.).

(49) Türk vatandaşlığının çıkarma kararı ile kaybedilenlerin yeniden Türk vatandaşı olmaları mümkün olmadığından (TVK. md. 35/IV. fık.), kayıp tarihten sonra yeniden Türk vatandaşlığının kazanılması suretiyle tasfiyenin durdurulması söz konusu olamayacaktır.

Vatandaşlığı iptâl edilenlerden, mallarının tasfiyesi ile sınır dışı edilmeleri lüzumlu görülenlerin mallarının tasfiyesinin bizzat ilgili kişi tarafından yapılacağı, TVK.nun 33. maddesinde belirtilmiştir. Yine, aynı maddede tasfiye süresi de bir yıl olarak tesbit edilmiştir. Dolayısıyla, malların tasfiyesi işlemleri ilgilinin ihtiyarına bırakılmıştır. Bir yıllık azami sürenin sonunda tasfiyenin gerçekleştirilmemiş olduğu hallerde ise, bu işlemler Hazine tarafından yapılacaktır.

Yönetmelikte, Hazinesinin yapacağı tasfiye işlemlerini belirleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Yönetmeliğin 46. maddesinin II. fıkrasına göre, tasfiyeyi de içeren iptal kararının alınması üzerine, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü bu kararın bir örneğini gereği yapılmak üzere, Maliye ve Gümrük Bakanlığına gönderecektir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde, kaybettirme ve çıkarma kararı ile vatandaşlığın kaybı hallerinde olduğu gibi, henüz iptal işlemleri devam ederken ilgili makamlarca malların tesbiti ile bu mallar üzerinde tedbir alınması söz konusu değildir.

İptal kararının Maliye ve Gümrük Bakanlığına bildirilmesinden sonraki safhada da, mevcut malların tesbiti olası iken, bu mallar üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması mümkün değildir. Zira, tasfiye bizzat ilgili veya vekili tarafından gerçekleştirilecektir.

Bir yıllık süre sonunda ilgili tarafından tasfiyenin yapılmamış veya tamamlanmamış olması halinde ise, Hazine tarafından gerçekleştirilecek tasfiyeye ilişkin işlemler, çıkarma ve kaybettirme kararı üzerine yapılacak işlemlerle aynı olacaktır.

4. Köy Kanuna Göre

Köy sınırları içinde miras yoluyla yabancı gerçek kişiye intikal eden malların tasfiyesi, Millî Emlâk Genel Müdürlüğü'nün tanıdığı uygun bir süre içinde bizzat ilgili kişi veya onun vekili tarafından yapılmaktadır. Hakkında kanunî bir hükmün bulunmaması nedeniyle tasfiye süresi, her olayda takdirî olarak belirlenmektedir. Verilen bu süre içerisinde tasfiye işlemleri tamamlanmamışsa, bir ek süre tayin edilmek suretiyle ilgili tarafından gerçekleştirilen tasfiyenin tamamlanması sağlanmaktadır.

Tasfiye külfetinin büyük olması ve Hazinesinin yapılacak tasfiyeden elde edeceği herhangi bir menfaatinin de bulunmaması nedeniyle genellikle Hazine, tasfiyenin bizzat ilgili tarafından gerçekleştirilebileceği hallerde, bu işlemi doğrudan ilgili kişinin ihtiyarına bırakmaktadır. Buna karşılık, ilgili kişi, verilen süreler içinde tasfiye işlemine başlamamış veya tamamlamamışsa, bu işlem Hazine tarafından yapılmaktadır (50).

5. Tapu Kanununa Göre

Bu halde de tasfiye, ilgilinin ihtiyarına bırakılmaktadır. Verilen uygun süre içerisinde tasfiyenin gerçekleştirilmesi istenmekte ve ilgili tarafından tasfiye sağlanmazsa bizzat Hazine tarafından yapılmaktadır (51). Tapu Kanununun 36. maddesinde tasfiyenin kim tarafından yapılması gerektiğini belirleyen açık bir ifade mevcut değildir. Bu halde, Hazinesinin doğrudan tasfiyeyi gerçekleştirmesini zorunlu kılan bir hüküm söz konusu olmadığından, Millî Emlâk Genel Müdürlüğü tarafından tercih edilen bu uygulamanın, tasfiye işlemlerinin getirdiği külfet de göz önüne alındığında, yerinde olduğu kanaatindeyiz.

6. Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununa Göre

Bakanlar Kurulu; II. derece kara askerî yasak bölgelerinde ve askerî yasak bölgelere yakınlığı veya diğer stratejik nedenlerle tesbit edilecek bölgelerde yer alan taşınmaz malların tasfiye edilmesini gerekli gördüğü hallerde, söz konusu tasfiyenin hangi şekil ve şartlarda gerçekleşeceğini, yine kendisi belirleyecektir. Bu nedenle, ancak, Bakanlar Kurulu kararına bağlı olarak tasfi-

(50) Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün 30.4.1974 Tarihli ve 2/2 Md. 3232-45/31-185-9626 Sayılı yazısı: "...2644 Sayılı Tapu Kanununun 36. maddesiyle 442 Sayılı Kanunun 87. maddesine göre yabancıların köylerde gayrimenkul iktisap etmelerine imkân bulunmamakta, yalnız miras hakları muhafaza edilmektedir. Bununla beraber, yabancıların miras hakkı intikalden sonra tasfiye edilir ve hisse bedele çevrilmiş olur. Bu itibarla:ait malların intikalden sonra 442 Sayılı Kanunun 87. maddesi gereğince verilecek muayyen bir müddet (bir sene olabilir) zarfında tasfiyesi için durumun ilgiliye tebliği, verilen müddet içinde tasfiye yapılmadığı takdirde Hazinece gerekli tasfiye işleminin ifası iktiza eder...." (yayımlanmamıştır).

(51) Bkz. Dn. (50).

yenin ilgili kişi tarafından ya da bizzat Hazinece yapılması hususu açıklık kazanacaktır. Bakanlar Kurulu bu bölgelerde yapılacak tasfiyenin şekil ve şartlarını belirleyen genel bir esas tayin edebileceği gibi, her somut hal bakımından da münferit olarak tasfiyenin şekil ve şartlarını belirleyebilecektir.

B. Uygulamada Takip Edilen Esasların Tesbiti

1. 20.3.1963 Tarihli Millî Emlâk Genel Müdürlüğü Genelgesinin Metni

Türk vatandaşlığını kaybedenlerin mallarının tasfiyesinin nasıl yapılacağı, Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün 20.3.1963 Tarihli ve 3223-47/4960-25 Sayılı genelgesi ile belirlenmiştir (52). Genelge, 1312 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu hükümlerine göre Türk vatandaşlığından "iskat" edilenleri kapsamakla beraber, 403 sayılı TVK'nun yürürlüğe girmesinden sonra da yeni bir genelge hazırlanmamış olması nedeniyle halen yürürlükte ve Hazinesinin yapacağı tasfiye işlemleri yine bu genelge çerçevesine gerçekleştirilmektedir.

1312 Sayılı Kanununun 9. maddesi gereğince, Bakanlar Kurulu Kararı ile vatandaşlığımızdan iskat edilen kişilerin sınırlarımız dahilindeki taşınmaz malların tasfiye şekli ile, bu gibi taşınmaz malların kiralalarının tahsilinin gerekip gerekmediği hususunda tereddüde düşülmüş olması nedeniyle 1963 tarihli bu genelge hazırlanmıştır.

Anılan genelgeye göre, "...Tasfiye işi 2490 Sayılı Kanun hükümleri dairesinde icra edilecek ve tahassül eden meblağdan, Hazinece ihtiyar olunacak ilân vs. masraflar ile gayrimenkul için tahakkuk etmiş olan vergiler tenzil edildikten sonra, artan miktar, 11 Ağustos 1962 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 6.8.1962 gün ve 6/763 sayılı Kararname ile yürürlüğe giren "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki" 17 Sayılı Kararın 42. maddesi gereğince alakahlar namına bloke edilecektir.

"Ancak, tasfiyesi icap eden gayrimenkul, Medenî Kanununun 581. maddesi mucibince şuyûlu ve binnetice aynı Kanununun 630.

(52) Millî Emlâk Genel Müdürlüğü arşivinden elde edilmiştir (yayımlanmamıştır).

maddesi gereğince gayrikabili tasarruf bir mahiyette bulunduğu takdirde yapılacak tasfiyenin 2490 Sayılı Kanuna tevfikan ihale yolu ile değil, fakat, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 561. ve müteakip maddelerine göre taksim ve şuyûun izalesi ile yapılması ve vatandaşlığımızdan iskat edilen hissedara isabet eden meblâğın keza blokesi temin olunacaktır.

"Diğer taraftan, 1312 Sayılı Kanunun 12. maddesinde yalnız tasfiyeden bahsedilmekle beraber, vatandaşlığımızdan iskat edilmiş bir şahsa ait gayrimenkulün, tasfiye tarihine kadar işlemiş olan kiralari veya ecrimisilleri de tasfiye şumulü dahiline girdiğinden bunların da Hazinece tahsili ile alâkalı namına blokesi icap etmektedir.."

Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün 1.11.1985 Tarihli ve 2/2 Şb. Md. 3223-153/42003 Sayılı yazısında genelgeye paralel hükümler yer almaktadır (53). Dolayısıyla, 403 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesine rağmen, tasfiye işlemlerinin 1963 tarihli genelge çerçevesinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu yazıda aynen şöyle denmektedir: "403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25. maddesine 2383 Sayılı Kanun ile eklenen (g) bendi uyarınca, Türk vatandaşlığının kaybettirilmesine ve aynı maddenin son fıkrası yoluyla 35. maddenin I. fıkrasına göre mallarının Hazinece tasfiye edilmesine Bakanlar Kurulunun 8.6.1983 gün 83/6704 sayı ile karar verilen" ait olduğu belirlenen taşınmaz malları gösterir liste...

"Ekli listede belirtilen malların 2886 Sayılı Devlet İhale Yasası ile buna ilişkin Yönetmelik hükümlerinde belirtilen usûl ve şekle göre satılarak tasfiye edilmesi, elde edilen paradan tasfiye için Hazinece yapılan masraflar ile tasfiye tarihine kadar tahakkuk etmiş olan vergiler düşüldükten sonra kalan miktarın, Türk parasının kıymetini koruma mevzuatı uyarınca bankada açılacak bir hesapta bloke edilmesi gerekmektedir.

"Diğer taraftan 403 Sayılı Kanunun yukarıda açıklanan maddesi uyarınca vatandaşlığımızı kaybetmiş bulunan ilgiliye ait

(53) Millî Emlâk Genel Müdürlüğü arşivinden elde edilmiştir (yayımlanmamıştır).

gayrimenkulün tasfiye tarihine kadar işlemiş olan kira ve ecri-misil bedelleri de tasfiye kapsamına girdiğinden bunlar da Hazinece tahsili ile ilgisi adına açılan hesapta bloke edilecektir..."

2. Genelge Metninde Meydana Gelen Değişikliklerin Tesbiti

1963 tarihli genelgenin yayımlandığı tarihte yürürlükte bulunan 2490 Sayılı Artırma ve Eksiltme Kanunu ile, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 17 Sayılı Karar hükümlerinin yürürlüğüne son verilmiş bulunmaktadır. Tasfiyeye dahil malların satımı esaslarının belirlendiği 2490 Sayılı Kanun, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu ile ve 17 Sayılı Karar hükümleri, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki 30 Sayılı Karar ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1989 tarihinde yayınlanan 32 sayılı Karar hükümleri ile de 30 Sayılı Karar geçerliliğini yitirmiştir.

a. Devlet İhale Kanunu (54)

1.1.1984 tarihinden sonra, miras yoluyla iktisap hali hariç olmak üzere, Hazine tarafından yapılacak tasfiye, Devlet İhale Kanununun hükümleri esas alınarak gerçekleştirilecektir. Tasfiyeye tabi taşınmaz mallar, bu Kanun çerçevesinde satılarak bedele çevrilecektir (55).

Söz konusu değişiklik, Millî Emlâk Genel Müdürlüğünün 1985 tarihli bir tasfiye yazısında ifade edildiği üzere (56) uygulamaya da yansıtılmış bulunmaktadır.

Devlet İhale Kanununda, yabancı gerçek kişilere ait taşınmaz malların tasfiyesinin, bu Kanuna göre yapılacağını öngören açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun 1. maddesinde, genel bütçeye dahil dairelerle, katma bütçeli idarelerin, özel idare ve bele-

(54) 2.6.1934 Tarih ve 2490 Sayılı Artırma ve Eksiltme Kanunu, 8.9.1983 Tarih ve 2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun 94. maddesi ile, 95. maddede öngörüldüğü biçimde 1.1.1984 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır: Kanun için bkz. RG. 18.9.1983, S. 18161.

(55) Ancak, bu tarihten önce, "2490 Sayılı Kanuna göre ilân yapılmak suretiyle başlamış ihale işlemleri, dolayısıyla tasfiye, yine 2490 Sayılı Kanun hükümlerine göre sonuçlandırılacaktır (DİK. geçici md. 1).

(56) Bkz. sh. 36'da metni yer alan yazı.

diyelerin alım-satım (57) ... işlerinin, bu Kanunda yazılı hükümlere göre yürütüleceğini tesbit etmiştir. Kanunun bu hükmünde genel olarak, alım-satımdan bahsedilmiştir. Satıma dahil edilecek malların, devletin özel mülkiyetindeki mallarla sınırlandırıldığını gösteren açık bir ifade yoktur. Dolayısıyla, bu ifadeye, yabancı gerçek kişilere ait taşınmaz malların Hazine tarafından satışı da dahil edilebilecektir.

Yabancı gerçek kişilerin tasfiyeye tâbi tutulan malları, devletin mülkiyetinde değildir. Zira, tasfiye bir müsadere değildir. Ancak, 1. maddede, bu şekilde, ikili bir ayırım yapılmadığına göre idarelerin hem özel mülkiyetindeki mallarının hem de yabancılara ait taşınmaz malların satışını bu Kanuna göre yürütmeleleri mümkün olacaktır.

b. 32 Sayılı Karar

Yürürlükten kaldırılan 17 Sayılı (58) ve 30 Sayılı Karar (59) hükümleri ile öngörüldüğü üzere belirli şartların varlığı halinde,

- (57) Kanunun 2. maddesi, alım-satımın, taşınır ve taşınmaz mallarla her türlü ihtiyaç maddeleri, hizmet ve hakların alım-satımını kapsadığını hükme bağlamıştır.
- (58) 6.8.1962 Tarihli ve 6/763 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: RG. 11.8.1962, S. 11178; Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 17 Sayılı Karara İlişkin Maliye Bakanlığı Tebliği: RG. 12.9.1963, S. 11503; 17 Sayılı Kararın 42.maddesinde, hariçte mukim kişilerin Türkiye'de sahip oldukları taşınmaz malların gelirleri ile satış bedellerinin bloke olduğu hükme bağlanmıştır. 43. maddede ise, bloke paraların halefiyet dışında başkasına devri yasaklanmıştı ve bloke edilen meblağın Maliye Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dahilinde Türkiye'de kullanılmak üzere ilgili kambiyo mercileri tarafından iç deblokaj iznine bağlanabileceği belirlenmişti; 17 Sayılı Karara ilişkin Tebliğin 48, 51, 52 ve 56. maddelerinde de paralel hükümler yer almaktadı.
- (59) 21.6.1984 Tarihli ve 84/8224 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: RG. 7.7.1984, S. 18451; 30 Sayılı Kararın 16. maddesinde belirlendiği üzere, tasfiyeden elde edilen bedelin bloke edilmesi için ilgilinin dışarıda yerleşik kişi olması ve döviz bozdurmaksızın taşınmaz mal edinmiş bulunması gerekmektedir. Ayrıca, bu taşınmazmalların Türkiye'de yerleşik kişilere satılması gereği de 16. maddede açıkça belirlenmişti. Bloke edilen bu bedelin deblokajına, ilgili bakanlıkça izin verileceği haller de, 30 Sayılı Kararın 18. maddesinde yer almaktadı. 30 Sayılı Kararın 16. maddesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Çelikel, Aysel: "Yabancıların Türkiye'de Taşınmaz Mal Alım-Satımı ve Döviz Transferi", MHB, 1984, Y. 4, S. 2, sh. 83.

tasfiyeye tâbi tutulan malların satışından elde edilen bedellerle, bu bu mallara ait gelirlerin Merkez Bankasında bloke edilmesi gerekmektedir.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar ise (60), "Gayrimenkul Kıymetler" başlığını taşıyan 16. maddesiyle, söz konusu satış bedelleriyle, gelirlerin transferini belirli şartlarla serbest bırakmış bulunmaktadır. 32 sayılı Karar, ayrıca, bu kararın yayımı tarihinden önce, Merkez Bankasında bloke edilmiş olan bedellere ilişkin bir hükme de yer vermiş bulunmaktadır.

Kararın 16. maddesinde ifade edildiği üzere (61) "dışarıda yerleşik kişilerin döviz bozdurmak suretiyle satın aldıkları veya bu kişilerin döviz bozdurmaksızın sahip oldukları gayrimenkul ve gayrimenkule müteferri aynî hakların gelirleri ve satış bedellerinin bankalar ve özel finans kurumları vasıtasıyla transfer ettirilmesi serbesttir" (62).

Bu karar çerçevesinde, ülke dışında buldukları için haklarında çıkarma ve kaybettirme kararı verilen kişilerin mallarının Hazinece tasfiye edilmesi sonucu elde edilen satış bedeli ile bu taşınmaz mallara ilişkin gelirlerin, gerek bankalar gerek özel finans kurumları vasıtasıyla transferi mümkün hale gelmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, TVK. hükümleri gereğince ilgili nam ve hesabına millî bir bankaya yatırılan tasfiye bedellerinin transferi imkânı sağlanmış olmaktadır (63).

(60) 7.8.1989 Tarihli ve 89/14391 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı: RG. 11.8.1989, S. 20249.

(61) Bu madde, Bakanlar Kurulunun 12.6.1991 Tarihli ve 91/1935 sayılı Kararı ile değiştirilmiş bulunmaktadır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kararın 11. maddesi için bkz. RG: 20.6.1991, S. 20907; "değişiklikten önce metinde belirtildiği üzere; dışarıda yerleşik kişilerin döviz bozdurmak suretiyle satın aldıkları taşınmaz malların gelir ve satış bedellerinin banka ve özel finans kurumlarınca transferi serbest bırakılmışken, bu kişilerin döviz bozdurulmaksızın taşınmazmal iktisap etmiş olmaları halinde, satış bedellerinin yurt dışına transfer edilmemek kaydıyla Türkiye'de kullanımı serbest bırakılmıştı.

(62) Satış ile ilgili işlemler Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü ile bankalar ve özel finans kurumlarınca üçer aylık dönemler itibariyle dönemi izleyen 30 gün içinde Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına bildirilecektir (md. 16/2).

(63) Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karara İlişkin Tebliğin 40. maddesinde, "...satış bedelleri, kira ve diğer gelirlerden vergi, harç ve

32 sayılı Kararın geçici 2. maddesinde de, Kararın yayımı tarihinden önce Merkez Bankasında bloke edilmiş Türk liralарının, yurt dışına transfer edilmemek kaydıyla ülke içinde kullanımı serbest bırakılmıştı. Ancak, 32 sayılı Kararın geçici 2. maddesi hükmü, 32 sayılı Kararın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kararın 16. maddesi ile yürürlükte kaldırılmıştır (64). Bunun yerine, 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğin (65) geçici 10. maddesinde, 32 Sayılı Kararın yayımı tarihinden önce Merkez Bankasında bloke edilmiş Türk liralарının "kullanımı"nı serbest bırakan bir hükme yer verilmiş bulunmaktadır (66).

3. Genelge Hükümlerinin Değerlendirilmesi

1312 Sayılı Kanunun 9. maddesinde iskat sebebi olarak belirlenen halleri, 403 Sayılı TVK., çıkarma ve kaybettirme sebepleri olarak iki ayrı müessese biçiminde düzenlemiş bulunmaktadır. 1963 tarihli Millî Emlâk Genel Müdürlüğü genelgesi, "vatandaşlıktan iskat edilenler"ın mallarının tasfiyesine ilişkin olmasına rağmen, 403 Sayılı TVK'nun yürürlüğe girmesinden sonra da henüz yeni bir genelge hazırlanmamış olduğundan uygulanma kabiliyetini korumaktadır. O halde, çıkarma ve 25. maddenin (g) bendi uyarınca vatandaşlığın kaybı halinde yapılacak tasfiye, bu genelgede belirlenen hususlara uygun olmak durumundadır.

Türk vatandaşlığının iptali halinde veya Köy Kanununun 87. maddesiyle, Tapu Kanununun 36. maddesine göre yapılacak tasfiyede, önce ilgilinin tasfiyeyi bizzat kendisinin veya vekilinin yapması sözkonusu olduğundan, ilgili kişilerce tasfiyenin verilen sürede yapılmamış veya tamamlanmamış olması halinde, Hazine

benzeri yükümlülükler düşüldükten sonra kalan kısımın transfer edileceği belirlenmiştir: Tebliğ için bkz. RG.: 20.6.1991, S. 20907.

(64) Karar için bkz. RG. 20.6.1991, S. 20907.

(65) Tebliğ için bkz. RG. 20.6.1991, S. 20907.

(66) 1963 tarihli genelge çerçevesinde, vatandaşlığın kaybettirme ve çıkarma kararı ile kaybeden kişiler esas alınmış olmakla beraber, Türk parası kıymetini koruma hakkındaki mevzuat hükümleri ile ilgili yaptığımız açıklamalar, tasfiyenin söz konusu olduğu her hal için geçerlidir. Tasfiye sonucu elde edilen bedellerin transferi imkânı ve şartları, mevcut kanunlar ile öngörölmüş olan tüm tasfiye hallerini kapsayacak biçimde bu mevzuat hükümlerine tâbi olacaktır.

tarafından yapılacak tasfiye de yine genelgede belirlendiği biçimde gerçekleştirilecektir.

Kural olarak, 2886 Sayılı Devlet ihale Kanununa göre yapılması gereken tasfiye, taşınmaz malın miras yoluyla intikali haline münhasır olmak üzere Medenî Kanun, HUMK. ve İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine tâbidir. Zira, genelgede belirtildiği üzere, vatandaşlıktan iskat halinde, tasfiyesi gereken mal üzerinde Medenî Kanunun 581. maddesi uyarınca birden fazla mirasçının miras hakkı bulunur ve bu nedenle Medenî Kanunun 630. maddesi gereğince taşınmaz mal "gayrikabili tasarruf bir mahiyette olursa, bu takdirde yapılacak tasfiye, 2886 sayılı Kanuna tevfi kan ihale yolu ile değil, HUMK.nun 561. vd. maddelerine göre taksim veya şuyûun izalesi ile olur. Buna göre, tereke üzerinde hak sahibi olan mirasçılar arasında malları tasfiyeye tâbi tutulacak bir yabancı gerçek kişi varsa, bu halde tasfiye, HUMK. md. 561 vd. hükümlerine göre yapılacaktır.

Ancak, genelgede söz konusu edilen bu durum, mirasçıların taksim konusunda anlaşamamış olmaları halinde münhasırdır. Millî Emlâk Genel Müdürlüğü, terekenin rızaen taksimi ile dava yoluyla taksimi hallerini ayrı hükümlere tâbi tutmaktadır. Terekenin mirasçılar arasında anlaşmak suretiyle taksimi söz konusu olursa, yabancı statüsündeki kişinin, miras payı oranında hissesine düşen kısım, tapuda ayrı bir haneye ada ve parsel numarası da belirtmek suretiyle kaydedilmekte; intikali yapılmaktadır. Daha sonra intikal eden bu kısım Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre ihale suretiyle tasfiye edilmektedir. Tasfiyeden elde edilen bedel, yine, Türk parası kıymetini koruma mevzuatı çerçevesinde değerlendirilecektir (67).

Taraflar taksim konusunda anlaşamazlarsa, tasfiye ve şuyûun izalesi HUMK.nun 561. vd. maddelerine binaen yapılacaktır.

(67) Millî Emlâk Genel Müdürlüğünden elde edebildiğimiz bilgilerden.

SONUÇ

Genel olarak mülkiyet hakkı, 1982 tarihli Anayasamızın 35. maddesinde, yabancı - tebaa ayırımı yapılmaksızın herkese tanınmıştır. Yine, Anayasamızın 16. maddesinde, yabancının temel hak ve hürriyetlerinin, milletlerarası hukuka uygun bulunmak kaydıyla ve ancak kanunla sınırlandırılabilmesi hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, AY.'nın 35. maddesi gereğince mülkiyet hakkına sahip olan yabancıların bu hakkına, sadece, kanunla bazı sınırlamalar getirilebilecektir. Bu nedenle, kanunda açıkça belirlenmediği hallerde, yabancıların taşınmaz mal edinmelerini engelleyen ya da mallarını tasfiyeye tâbi tutan bir uygulamayı ve düşünce tarzını haklı kılan bir neden olamaz.

Kanunda yer alan sınırlandırmalar da dar yorumlanmalıdır. Bu sınırlamaların kapsamını genişleterek uygulamak AY. md. 16 ile belirlenen kanunla sınırlama ilkesine ters düşer.

Türk Yabancılar Hukukunda bu konuda benimsenen ilke göz önüne alındığında, yabancı gerçek kişilerin, bazı hallerde herhangi bir kanunî mesnedi olmaksızın malların tasfiyeye tâbi tutulmasını ya da Türk vatandaşlığından TVK.'da öngörülen nedenlerden birine dayanarak kaybetmiş olmaları nedeniyle yenden taşınmaz mal edinmelerinin önlenmesine ya da bu malların tasfiye edilmesine neden olan uygulamaya katılamıyoruz.

Getirilen sınırlamaların amacını oldukça aşan bu uygulamanın, Türk Yabancılar Hukukunda benimsenen ilke çerçevesinde bir an önce değiştirilmesi ve uygulamanın kanuna dayalı hale getirilmesi temennimizdir.

Bunun yanı sıra kanunda öngörülen hallerde gerçekleştirilecek olan tasfiyenin usulünü özel olarak belirleyen herhangi bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Bu konuda mevcut olan düzenleme boşluğu, normatif düzenleme sayılması mümkün olmayan "genelge" ve "yazı" gibi idarî talimatlarla doldurulmaya çalışılmaktadır. Tasfiye usulünün, MK., HUMK., İİK. ve DİK.'nin hükümleri esas alınarak belirlenebileceğini ifade eden idarî talimatlardan hareketle, tasfiye işlemleri yürütülmektedir.

Oysa tasfiyenin mülkiyet hakkını sona erdiren bir işlem olarak önemi ortadadır. Bu hukukî niteliği, tasfiyenin tâbi olacağı usûlün, idarî organları talimatları dışında, kanun, tüzük, yönetmelik şeklinde beliren bir normatif düzenleme ile ayrıca tayinini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, tasfiyeyi gerçekleştirecek idarî organların tasfiye işlemlerine açıklık kazandıracak hukukî bir düzenlemenin bir an önce hazırlanması, uygun olacaktır.